

Vlaams
Parlement

stuk **1316** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 24 oktober 2011 (2011-2012)

Beleidsbrief

Onroerend Erfgoed

Beleidsprioriteiten 2011-2012

ingediend door de heer Geert Bourgeois,
viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

INHOUD

LIJST MET AFKORTINGEN	4
INLEIDING	5
I. NAAR EEN GEINTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED.....	6
1.1. De Vlaamse Rand.....	6
1.2. 100 jaar Grote Oorlog	8
1.3. Kerkelijk erfgoed	11
1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau	12
1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen	15
1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium	18
II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED	21
2.1. Op zoek naar een breed draagvlak.....	21
2.2. Interne staatshervorming.....	23
2.3. Internationale samenwerking.....	24
III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROERENDERFGOEDZORG.....	28
3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroerenderfgoedbeleid	28
3.1.1. Het Onroerenderfgoeddecreet	28
3.1.2. Een vernieuwd archeologiebeleid	30
3.1.3. Naar een effectieve handhaving.....	31
3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed	32
3.3. De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar.....	33
IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK	36
4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming.....	36
4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen.....	37
4.2.1. Cultuur	37
4.2.2. Innovatie	38
4.2.3. Landbouw.....	38
4.2.4. Leefmilieu	39
4.2.5. Onderwijs.....	40
4.2.6. Ruimtelijke Ordening.....	41
4.2.7. Toerisme	42
4.2.8. Wonen.....	43

4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken	43
4.3.1. Economische meerwaarde	43
4.3.2. Energiebesparing en duurzaamheid	44
4.3.3. Diversiteit en toegankelijkheid	45
BIJLAGEN	
Bijlage 1: Overzicht initiatieven 2012	47
Bijlage 2: Resoluties	50
Bijlage 3: Regelgevingsagenda	52
Bijlage 4: Opvolging regeerakkoord 2009-2014	53
Bijlage 5: Rapportering over de opvolging van de Rekenhofaanbevelingen	54

LIJST MET AFKORTINGEN

ACE:	<i>Archaeology in Contemporary Europe</i>
AGNAS:	Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische Structuur
ASO:	Algemeen Secundair Onderwijs
BSO:	BeroepsSecundair Onderwijs
CAI:	Centrale Archeologische Inventaris
CJSM:	Cultuur, Jeugd, Sport en Media
CRKC:	Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur vzw
EAC:	<i>Europae Archaeologiae Consilium</i>
EHHF:	<i>European Heritage Heads Forum</i>
EHLF:	<i>European Heritage Legal Forum</i>
EPB:	EnergiePrestatieBesluit
EU:	Europese Unie
GIS:	Geografisch Informatiesysteem
IAD:	Intergemeentelijke Archeologische Dienst
ILVO:	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek
IOED:	Intergemeentelijke OnroerendErfgoedDienst
IWT:	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
JCW:	Jeugd, Cultuur en Wetenschap vzw
KCML:	Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
KIK:	Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
M&L:	Tijdschrift voor Monumenten, Landschappen en Archeologie
LIDAR:	<i>Light Detection and Ranging</i>
LNE:	Leefmilieu, Natuur en Eenergie
MB:	Ministerieel Besluit
MER:	MilieuEffectenRapportage
MMP17:	Memorial Museum Passchendaele 1917
NEO:	Nieuwe ErfgoedOrganisatie
PMV:	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
PR:	<i>Public Relations</i>
RRS:	<i>Really Simple Syndication</i>
RUP:	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
RWO:	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
SARO:	Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed
SERV:	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
TSO:	Technisch Secundair Onderwijs
UNESCO:	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>
url:	<i>Uniform Resource Locator</i>
VDAB:	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
ViA:	Vlaanderen in Actie
VIOE:	Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed
VMSW:	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VVP:	Vereniging van de Vlaamse Provincies
VVSG:	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw:	vereniging zonder winstoogmerk
WHTRN:	<i>World Heritage Tourism Research Network</i>
WO I:	Eerste Wereldoorlog

INLEIDING

Het beleidsveld onroerend erfgoed is in volle beweging. In de loop van 2011 zijn enkele significante horden genomen die dit beleidsveld grondig hertekenen. Daarbij denk ik hoofdzakelijk aan het ontstaan van het agentschap Onroerend Erfgoed, aan de voorbereidingen voor de oprichting van een nieuwe erfgoedorganisatie en natuurlijk ook aan de eerste principiële goedkeuring van het onroerenderfgoeddecreet.

We veranderen niet om te veranderen maar wel om het werkveld onroerend erfgoed nieuwe kansen te geven. Door de krachten te bundelen in één agentschap dat instaat voor de beleidsuitvoering en door het samenbrengen van de erfgoedverenigingen onder één noemer, krijgt Onroerend erfgoed eindelijk de zichtbaarheid die het verdient. Tegelijk werk ik aan een vernieuwde en eigentijdse regelgeving die zal zorgen voor een eenvormige benadering van het onroerend erfgoed en vooreen breder draagvlak binnen de samenleving.

De structurele veranderingen worden gunstig onthaald, zowel door het werkveld als door de buitenwereld. In het komende werkjaar wil ik deze tendens verder zetten.

Ondertussen blijven we onverminderd zorg dragen voor ons onroerend erfgoed. De inventarissen worden blijvend aangevuld en geactualiseerd. Door de geïntegreerde beschermingsstrategie worden op efficiënte en effectieve wijze beschermingen afgeleverd. Ik zet volop in op kwalitatief beheer, langetermijnplanning en ontsluiting. Verandering mag immers niet betekenen dat de generieke taken verwaarloosd worden, zelfs al is dit maar tijdelijk. Daarvoor is het Vlaamse onroerend erfgoed te kostbaar en te kwetsbaar.

I. NAAR EEN GEÏNTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED

De eerste stappen om te komen tot een geïntegreerde beschermingsstrategie zijn gezet. Zoals in mijn beleidsnota aangekondigd, is het de bedoeling om alle stadia van de beschermingscyclus (onderzoeken, inventariseren, beschermen, beheren en ontsluiten) maximaal op elkaar aan te laten sluiten, en dit zowel voor het bouwkundig, het archeologisch en het varend erfgoed als voor de landschappen. Ik wil dit verwezenlijken om de efficiëntie en de effectiviteit van het beschermingsbeleid aanzienlijk te verhogen. Een geïntegreerde beschermingsstrategie heeft als gevolg dat er weloverwogen keuzes worden gemaakt, die het meest kans maken op slagen op lange termijn.

In 2011 heb ik mij voornamelijk geconcentreerd op de afstemming tussen de processen inventariseren en beschermen aangezien de koppeling van deze processen de grootste efficiëntiewinst oplevert. Ik ben er dan ook in geslaagd een geïntegreerde kalender op te stellen waarbij de inventarisatieprocessen direct gekoppeld werden aan de beschermingsprocessen. De reorganisatie van het beleidsveld onroerend erfgoed heeft de afstemming tussen de processen inventariseren en beschermen in een stroomversnelling gebracht, gezien de uitvoering van de beide processen opnieuw in één agentschap werden ondergebracht. Ik blijf er verder over waken dat de inventarisatiekalender en de beschermingskalender steeds op elkaar worden afgestemd. Indien zich bepaalde opportuniteiten voordoen, blijft een *ad hoc*-bescherming vanzelfsprekend mogelijk.

In het najaar kwam de nadruk te liggen op de koppeling tussen beschermen en beheren. Het beschermen van een onroerend goed heeft niet automatisch tot gevolg dat het onroerend goed in kwestie gered is. Een bescherming is geen onmiddellijke garantie op een zorgeloze toekomst. Daarom maak ik er een punt van om bij elke bescherming ook meteen na te denken over het toekomstig beheer. Vervolgens richt ik mij in 2012 op het sluitstuk van de beschermingscyclus: het ontsluiten van het beschermd erfgoed. Een eigentijds beleid veronderstelt niet enkel behoud en beheer van het onroerend erfgoed, maar ook het openstellen van beschermde sites en het bereikbaar maken van de kennis over het erfgoed. Voor het vergroten van het draagvlak voor de onroerenderfgoedzorg lijkt ontsluiting mij het sleutelwoord.

Binnen de geïntegreerde beschermingsstrategie ligt de nadruk nog steeds op het erfgoed in de Vlaamse Rand en het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Bijkomend zet ik in op de beheersproblematiek van het kerkelijk erfgoed. Dit niet alleen vanuit mijn hoedanigheid van Vlaams minister voor onroerend erfgoed, maar ook als Vlaams minister bevoegd voor binnenlands bestuur.

1.1. De Vlaamse Rand

a) Stand van zaken:

Er werd in 2011 verder gewerkt aan de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand. Intussen zijn de gemeenten Linkebeek en Wezembeek-Oppem volledig geherinventariseerd. Voor de gemeenten Dilbeek, Sint-Genesius-Rode en Zaventem is de herinventarisatie lopende. Het geïnventariseerd bouwkundig erfgoed van Wemmel werd geëvalueerd in functie van een geografische beschermingscampagne. Het Ronkelhof werd alvast voorlopig beschermd.

Het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand wordt niet alleen in kaart gebracht en indien aangewezen beschermd, maar wordt ook gerestaureerd en herbestemd. Talrijke grote en kleinere beheers- en ontsluitingsprojecten zorgen ervoor dat dit Vlaams erfgoed een functie krijgt en op die manier opnieuw onder de aandacht van de gemeenschap wordt gebracht. Ik geef hier enkele sprekende voorbeelden, die kunnen rekenen op een premie voor beheerswerken aan beschermd onroerend erfgoed:

- de restauratie en herbestemming tot rusthuis en serviceflats van het sanatorium Lemaire in Tombeek (Overijse);
- de restauratie en herbestemming tot administratief centrum van het voormalig dominicanenklooster in Vilvoorde ;
- de werken aan de Sint-Martinuskerk van Meise, gekoppeld aan een archeologisch onderzoek;
- de restauratie van de pastorie van Meuzegem (Meise);
- de herbestemming van het kasteel Ter Meeren in Sterrebeek (Zaventem) tot hotel met seminariecentrum, gekoppeld aan de opmaak van een landschapsbeheersplan voor het kasteelpark;
- de tweede fase van de restauratie van het kasteel van Beersel, met een archeologisch onderzoek van de binnenkoer;
- de restauratie van het lemen huisje Mostinckx in Sint-Martens-Bodegem (Dilbeek);
- de restauratie van daken en gevels van het gemeentehuis in Dilbeek.

Voor de ontsluiting van de woning van Felix De Boeck in Drogenbos werd voorzien om naast de hoeve een nieuw volume te bouwen dat dienst zal doen als ontvangstgebouw en circulatieruimte voor de bezoekers. Het dossier voor deze uitbreiding is samen met het restauratiedossier sinds juni 2011 in bespreking met de gemeente Drogenbos.

Ook het instrument van de beheersplanning wordt verder ingezet als ondersteuning voor een gepast beheer. Zo werd een beheersplan voor de omgeving van de watermolen van Sint-Gertrudis-Pede in Schepdaal (Dilbeek) opgemaakt en heb ik een premie toegekend voor de opmaak van een beheersplan voor de omgeving van het kasteel van Groot-Bijgaarden in Dilbeek en voor de opmaak van een beheersplan voor de omgeving van het oud kasteel in Wemmel.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 1: Verder herinventariseren van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand

Mijn administratie rondt de herinventarisatie voor de gemeenten Dilbeek, Sint-Genesius-Rode en Zaventem af. Daarna start de herinventarisatie in de gemeenten Beersel en Tervuren. Uiteraard worden de gemeentebesturen hierbij betrokken.

Initiatief 2: Verder inzetten op bescherming en beheer in de Vlaamse Rand

Begin 2012 wordt de geografische beschermingscampagne voor Wemmel afgerond. Grimbergen, Kraainem en Asse worden aangevat. Ik verwacht dat hierna ook beheers- en ontsluitingswerken volgen. Deze worden uiteraard volop ondersteund, zowel financieel als inhoudelijk.

1.2. 100 jaar Groote Oorlog

a) *Stand van zaken:*

De onroerenderfgoedsector bereidt zich voor op de herdenking van de Eerste Wereldoorlog (WO I) door een diepgaand onderzoeks- en beschermingstraject. Aan de basis van de beschermingsstrategie voor het WO I-erfgoed in de Westhoek ligt een meerjarig onderzoeksproject dat de gegevens uit de WO I-inventaris van het bouwkundig erfgoed integreert met nieuwe bevindingen uit archeologisch en landschapsonderzoek.

Het WO I-project heeft in de eerste plaats tot doel om een inschatting te maken van de bewaringstoestand van oorlogssporen in de bodem en om op basis hiervan te bepalen waar en hoe belangrijke oorlogssites van de vroegere frontzone in het huidige landschap tot uiting komen. Met dat doel voor ogen loopt tot eind 2011 een archeologisch proefsleuvenonderzoek en een landschapsonderzoek dat de historische kennis synthetiseert, lokaliseert en aanvult met een GIS-analyse van de loopgravenkaarten uit 1914-1918. Het afgelopen jaar werkte Onroerend Erfgoed het veldonderzoek af. Het landschapsonderzoek heeft op grond van de studie van de loopgravenkaarten en de historische literatuur voorlopig een 35-tal sites (*lieux de mémoire*) binnen de frontzone tussen Nieuwpoort en Mesen afgebakend. De resultaten worden momenteel volop verwerkt in een totaalrapport met het oog op de input voor beschermingen.

Het afgelopen jaar werd het thematisch beschermingstraject van het waardevol erfgoed van de Eerste Wereldoorlog in de frontzone vervolgd. De klemtoon lag op de bescherming van waardevolle bunkers en schuilplaatsen in de noordelijke Westhoek. Ook in de vier andere provincies wordt ingezet op de thematisch-typologische aanpak. De focus lag daar op de bunkerlinies (provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen) en de oorlogsgedenktekens. Naast dit thematisch beschermingsparcours werden in de Westhoek ook nog individuele dossiers opgesteld inzake erfgoed van de Eerste en Tweede Wereldoorlog.

Er worden ook al beheerswerken uitgevoerd om belangrijke gedenkplaatsen klaar te hebben voor ontvangst tegen 2014. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de herstructurering van de Duitse militaire begraafplaats in Hooglede en de restauratie van het kasteel van Zonnebeke waarin het 'Memorial Museum Passchendaele 1917' (MMP17) is gevestigd. Ook de restauratie van de gevels en glasramen van de na de Eerste Wereldoorlog wederopgebouwde Onze-Lieve-Vrouwekerk in Nieuwpoort past in deze context.

Het afgelopen jaar werd het wedstrijdconcept van het cultuurtoeristisch project 'Herinneringspark 2014-2018' verder uitgewerkt door de laureaat van de Open Oproep, de tijdelijke vereniging Park14-18 onder leiding van Geurst & Schulze architecten in samenwerking met Lodewijk Baljon landschapsarchitecten. Op basis van een grondige analyse van de historische en bestaande context werd een eenvoudig maar krachtig overkoepelend concept uitgetekend. Belangrijke landschappelijke sites zoals de Ganzepoortsite in Nieuwpoort, het netwerk van WO I-sites tussen de IJzerdijk en de Frontzate in Diksmuide, de statische Ieperboog van Pilkem Ridge over Bellewaerde Ridge naar Hill 60 te Ieper, het dynamische slagveld van de 3^e slag bij Ieper (slag om Passendale) in Zonnebeke en de reeks kraters op de zogenaamde Mesenboog, worden opgenomen in een netwerk waardoor vele verhaallijnen mogelijk worden om de geschiedenis van de oorlog en van het landschap te vertellen. Voor deze sites werden voorstellen uitgewerkt met een eigen eenduidige stijl, waarbij door beperkte ingegrepen in het landschap een landschappelijke scenografie wordt gegenereerd. Deze landschappelijke scenografie dient een beter inzicht en beleving van de oorlogshandelingen in relatie tot het landschap te creëren. Aan de hand van een aantal concrete en prioritaire sites werd een algemeen masterplan uitgewerkt. De

principes van het algemeen masterplan kunnen als referentiekader of leidraad gebruikt worden voor toekomstige projecten. De provincie West-Vlaanderen en de gemeentebesturen in de Westhoek, die van nabij betrokken waren bij de opmaak van dit masterplan, zijn uitgenodigd om het plan hiervoor te gebruiken.

In de aanloop naar 2014 is er duidelijk een verhoogde belangstelling voor publicaties over het WO I-erfgoed. Het agentschap Onroerend Erfgoed maakt hiervan dankbaar gebruik om de in Vlaanderen aanwezige expertise zo ruim mogelijk te verspreiden en te delen. Zo werd in 2010 al een handleiding gepubliceerd 'Omgaan met oorlogserfgoed'. In 2011 verschenen enkele artikels over WO I-erfgoed die meer specifiek gericht zijn op de wetenschappelijke wereld. Een eerste bijdrage behandelt de Duitse militaire begraafplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen. Een andere publicatie brengt een indringend onderzoek van Duitse legerbarakken in Jabbeke. Daarnaast werd een uitgebreid artikel over de restauratie van bunkers en schuilplaatsen uit Eerste Wereldoorlog in M&L gepubliceerd.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 3: Voortzetten en intensifiëren geïntegreerde strategie voor het WO I-erfgoed.

In de voorbije jaren heb ik een geïntegreerde strategie voor het WO I-erfgoed opgestart en uitgebouwd. Ik zal de ingeslagen weg verder zetten en, waar nodig, intensifiëren. Deze erfgoedstrategie verloopt langs verschillende synergetische sporen:

- Een eerste spoor betreft het wetenschappelijk onderzoek. De afgelopen twee jaar is er intensief onderzoek uitgevoerd naar het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog, onderzoek dat van primordiaal belang was om een zicht te krijgen op de kwaliteit en de kwantiteit van het nog aanwezige WO I-erfgoed. De resultaten van dit onderzoek worden de komende maanden ontsloten. Zo zal een publicatie verschijnen over een waarderingsmethodiek die een integrale benadering van oorlogslandschappen op lokale schaal mogelijk maakt. Aansluitend hierbij wordt samen met MMP17 verder gewerkt aan de publicatie van de onderzoeksresultaten bekomen in Zonnebeke en Passendale, die aan de basis lagen van de hierboven vermelde methodiek.
- Een tweede spoor handelt over de klassieke bescherming en de ruimtelijke verankering van WO I-erfgoed. Op basis van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek werd voor het belangrijkste en relevantste WO I-erfgoed een beschermingsbeleid opgestart. Uiteraard zet ik dit systematische beschermingstraject verder. In West-Vlaanderen zal de focus liggen op het oorlogserfgoed in de zuidelijke Westhoek, waar de frontzone intensiever bezaaid ligt met oorlogssporen. In eerste instantie komen de bunkers en schuilplaatsen aan bod. In de overige provincies wordt onderzocht of het nog gekende en bewaarde beschermingswaardige oorlogserfgoed volgens een klassiek statuut dient te worden beschermd, dan wel opgenomen wordt in een aan te duiden ankerplaats.

Het landschap is een belangrijke laatste getuige. Het creëerde immers de voorwaarden en de omstandigheden waarin de meedogenloze gevechten van de Eerste Wereldoorlog plaatsvonden. Afhankelijk van de resultaten van het project rond de inventarisatie en waardering van het oorlogslandschap en de archeologische sporen in de frontzone, zullen ook zones met zeer waardevolle oorlogslandschappen en mijnkraters in de Ieper- en Wijtschateboog volgens het klassieke instrumentarium worden beschermd. Ook in de andere provincies verschuift de aandacht naar verdedigingslinies en slagvelden. Oost- en West-Vlaanderen bereiden gezamenlijk een dossier rond de 'Hollandstellung' voor. Antwerpen plant

een gecombineerde actie rond de bunkers en verdedigingsinfrastructuren rond de Antitankgracht en het kanaal naar Turnhout.

De erfgoedwaarden die met het landschap verbonden zijn wil ik, naast de inzet van het klassieke beschermingsinstrumentarium, ook veilig stellen via de verankering in ruimtelijke planningsprocessen, onder meer door de aanduiding van ankerplaatsen. Dit proces wordt zoveel mogelijk ingepast in het geplande AGNAS-proces (de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur) zodat de eventuele omzetting naar erfgoedlandschappen kan gebeuren in overleg met alle betrokken partners (lokale besturen, sectoren, ...). Dat overleg kan resulteren in een geïntegreerde erfgoedvisie waarin de bescherming, waardering, valorisatie en ontsluiting van het oorlogserfgoed mogelijk is zonder afbreuk te doen aan de natuurlijke, landbouwkundige, economische, toeristische en woonkwaliteiten in de frontstreek. Ik voorzie dat de eerste drie geclusterde ankerplaatsen nog in het najaar van 2011 worden aangeduid. Deze situeren zich in de regio West-Vlaamse Heuvels en de streek rond Ieper. In 2012 volgen nog twee ankerplaatsen (Pilkem Ridge in Ieper en Zonnebeke-Passendale). In Limburg en Vlaams-Brabant krijgen twee ankerplaatsen die betrekking hebben op het strijdtoneel in de aanvangsfase van de Eerste Wereldoorlog de volle aandacht: Halen en de Getevallei.

- Het derde spoor omvat een beheersvisie op vlak van restauratie, onderhoud en ontsluiting van het WO I-erfgoed. De bescherming van dit erfgoed wordt gekaderd in een omvattende beheersvisie. Het beheer is gericht op het kwaliteitsvol en duurzaam ontwikkelen van de beschermde erfgoedwaarden in hun ruimtelijke en temporele context. Hieronder vallen beheersmaatregelen zoals een instandhoudings- en restauratiepremiebeleid, de opmaak van beheersplannen of de inzet van landschapsteams door de Regionale Landschappen.
- Een vierde spoor versterkt het belang van het WO I-erfgoed door voor de meest relevante delen een erkenning als UNESCO-Werelderfgoed na te streven. Deze erkenning is de spreekwoordelijke 'kers op de taart'. De Vlaamse Regering hoopt dat UNESCO zich in 2014 uitsprekt over de erkenning als Werelderfgoed van de getuigen van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek. De voorbereidingen in functie van deze erkenning lopen al enkele jaren, en worden de komende maanden nog verder geïntensiveerd.

Het project 'Erfgoed van de Eerste Wereldoorlog' is complex en sterk gelaagd, zowel wat betreft de inhoud, de afbakening en het instrumentarium als de diverse betrokken niveaus, actoren en belangen. Om hier mee om te gaan, wordt er een proces van communicatie en overleg uitgebouwd.

De Vlaamse overheid bouwt het project 'Erfgoed van de Eerste Wereldoorlog' uit in overleg met diverse partners zoals de provincies en de gemeenten, maar ook met diverse sectoren zoals onder meer landbouw, natuur, mobiliteit, wonen, werken en toerisme om te komen tot een geïntegreerd en gedragen verhaal. Om dit te realiseren, werk ik een intensieve communicatiestrategie voor de lokale gemeenschap uit gericht op informatie, sensibilisering en educatie. Er wordt een blijvend participatief traject opgezet met betrokken (lokale) actoren, stakeholders, belangenverenigingen en individuele burgers.

Het UNESCO-dossier is geen louter Vlaamse aangelegenheid. De universele waarden van het WO I-erfgoed zijn niet exclusief voor Vlaanderen: ze zijn terug te vinden van de Noordzee tot aan de Zwitserse grens. Van in het begin werd er van uitgegaan dat we samen met Wallonië en Frankrijk gezamenlijk een internationaal en homogeen dossier zouden indienen voor het gehele Westelijk front. De nodige contacten met deze partners zijn gelegd. Ik ondersteun de bestaande

contacten op het niveau van de betrokken administraties door ook op politiek niveau de nodige stappen te zetten.

Uit het voorgaande blijkt dat het proces van onderzoek, over bescherming en beheer tot de opbouw van een UNESCO-Werelederfgoed dossier meerdere stappen omhelst, die een belangrijke ruimtelijke en maatschappelijke impact kunnen hebben. Ik zal daarom de voortgang van het WO I-erfgoedstrategie halfjaarlijks aan het Vlaams parlement voorstellen.

1.3. Kerkelijk erfgoed

a) Stand van zaken:

In het najaar van 2010 richtte ik drie werkgroepen op die de opdracht hadden beleidsaanbevelingen inzake het behoud, beheer en gebruik van parochiekerken te formuleren. De werkgroepen leverden hun eindverslag af in april 2011. Ze ontwikkelden zeven algemene en eenendertig specifieke beleidsaanbevelingen. Op 24 juni 2011 werd de conceptnota *'Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk'* goedgekeurd door de Vlaamse regering.

Vlaanderen staat voor de uitdaging om, met creativiteit en verantwoordelijkheid, drie belangrijke knelpunten inzake parochiekerken op te lossen:

- er is een verbroken evenwicht tussen aanbod en gebruik van parochiekerken;
- het goed beheer van parochiekerken staat onder druk;
- er is een onvoldoende strategische benadering.

Deze laatste vaststelling is van uitzonderlijk belang. Vlaanderen telt meer dan 1.800 individuele parochiekerken. De huidige beheersstructuur van parochiekerken in Vlaanderen, met één kerkfabriek per parochiekerk, leidt automatisch tot een solitaire benadering in het denken over de eigen parochiekerk. Vandaag de dag is een dergelijk versnipperd beleid geen houdbare optie gezien slechts twintig procent van de kerkfabrieken in Vlaanderen zelfbedruipend is.

Het ontwikkelen van een lokale beleidsvisie over de parochiekerken binnen een bepaalde gemeente is daarom onontbeerlijk. De lokale kerkelijke en gemeentelijke overheden moeten, na een actief overlegproces met de lokale gemeenschap, tegen 2013 komen tot een globale strategische toekomstvisie over het beheer, de financiering en de (her)bestemming van alle parochiekerken op hun grondgebied.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 4: Stimuleren van lokale beleidsplanning voor parochiekerken

Ik wil het concept van lokale beleidsplanning voor parochiekerken in 2012 uittekenen en concretiseren. Het meerjarenplan met de financiële afspraken tussen kerkfabriek en gemeente, dat dan voor de tweede maal wordt opgesteld na de gemeenteraadsverkiezingen in 2012, wordt gebaseerd op een strategische visie voor de toekomst van parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. De nieuwe instrumenten uit het onroerenderfgoeddecreet 'onroerenderfgoedrichtplan' en 'actieprogramma' bieden een oplossing om deze strategische visie te ondersteunen. Op basis van enkele proefprojecten zal duidelijk worden op welke manier dit in de praktijk kan worden gezet.

Bovendien zie ik het lokaal beleidsplan voor het kerkelijk erfgoed als een belangrijk instrument en zelfs als een toekomstige voorwaarde voor het verkrijgen van restauratiepremies. Mijn administratie gaat daarom na welke bijkomende voorwaarden voor het verkrijgen van een

restauratiepremie voor kerkgebouwen kunnen worden ingebouwd in het uitvoeringsbesluit voor premies en subsidies van het nieuw onroerenderfgoeddecreet.

Initiatief 5: Promotie van herbestemmingsonderzoeken

Ook herbestemming van kerken blijft een belangrijk aandachtspunt. Een bestaande stimulus hiervoor is de subsidiëring van herbestemmingsstudies. Dit is voor beschermde monumenten nu al mogelijk via de restauratiepremieregeling. Het instrument wordt vooralsnog weinig tot niet gebruikt en daarom lijkt promotie ervan aangewezen. Daarom worden de knelpunten hiervoor in kaart gebracht. Op basis hiervan stippel ik mijn verdere beleid uit en laat ik bijvoorbeeld, eventueel in samenwerking met de CRKC, geschikt promotiemateriaal voor het instrument ontwikkelen. Ook bij de vertaling van het premiemechanisme in het uitvoeringsbesluit van het onroerenderfgoeddecreet wordt bekeken welke studies in aanmerking kunnen komen voor een premie.

Initiatief 6: Bundelen van expertise en informatie met betrekking tot het kerkelijk onroerend erfgoed

Tot slot is uit de werkgroepen parochiekerken een grote nood aan expertisevorming en informatieverstrekking gebleken. Hier zie ik een taak weggelegd voor het CRKC als ondersteunend expertisecentrum voor het roerend en onroerend erfgoed. Hierbij is de eerste taak van het informatie- en expertisecentrum het netwerken tussen de verschillende betrokken organen (kerkfabrieken, gemeentebesturen, centrale kerkbesturen, bisdommen, regionale besturen, Vlaamse overheid, ...) en het opbouwen van een netwerk tussen de verschillende beheerders. Ik heb een bedrag van 250.000 euro op de begroting van 2012 voorzien om de samenwerking met het CRKC vorm te geven.

1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau

a) Stand van zaken:

De Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed wordt steeds aangevuld, geactualiseerd en geherinventariseerd. Het herinventarisatieproces verloopt in nauw overleg met de betrokken gemeenten. De werkzaamheden in de Vlaamse rand werden hierboven beschreven. De herinventarisatie van grote complexen in de Leuvense binnenstad werd in 2011 afgerond. In Antwerpen is het inventarisatieproces verdergezet en werden reeds enkele deelpakketten afgerond (het 'Zuid', de industriële site 'Petroleum-Zuid', de Jan Van Rijswijcklaan). De inventarisatie van het bouwkundige erfgoed aan de Antwerpse Leien en in de 'Tentoonstellingswijk' werd aangevat. Voor West-Vlaanderen kwamen de inventarissen van Ichtegem en Pittem online. De inventaris werd tevens aangevuld door de overdracht van de relicten uit de WO I-inventaris naar de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, zodat ook deze kunnen worden vastgesteld in november 2011.

Er werd een proefproject opgezet met de Gemeente Bierbeek om de conceptversie van de handleiding over het inventariseren van bouwkundig erfgoed te testen. De methodologie van het inventariseren van erfgoedgehelen werd onderzocht in het onderzoeksproject 'Kijken naar het bebouwde landschap: ontwikkeling en toetsing van een praktijkgerichte methodologie voor de inventarisatie van erfgoedgehelen'.

In 2011 werd onverminderd werk gemaakt van de uitbouw van één geïntegreerde en digitaal consulteerbare inventarisdatabank. De databank wordt permanent geoptimaliseerd, geactualiseerd en aangevuld, en er wordt werk gemaakt van de integratie van deelinventarissen. Zo is het voorbije jaar de invoer gestart voor de Inventaris van Parken en Tuinen en de dataset van de Archeologische Zones. Ook de ontsluiting van de Inventaris van Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde werd voorbereid. Voor deze laatste inventaris werd de inventarisatie in proefgemeente Voeren afgerond. De Orgelinventaris werd aangevuld met de historische orgels van de arrondissementen Tielt, Leuven en Halle-Vilvoorde.

Er werd een twintigtal ankerplaatsen uit de Landschapsatlas geactualiseerd. Dit jaar was voor deze actualisatie een proefjaar voor het geïntegreerd inventariseren van de ankerplaatsen: een volwaardige integratie van de bouwkundige en archeologische erfgoedwaarden werd methodisch uitgewerkt en in de praktijk omgezet. De bouwkundige relict en gehelen met erfgoedwaarde, die hierbij geïnventariseerd werden, werden eveneens aan de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed toegevoegd.

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd verder aangevuld met gegevens uit nieuw onderzoek en nieuwe toevalsvondsten. Ook hiaten uit oudere archeologische literatuur en collecties werden ingevuld en de inhoudelijke redactie door regio- en periodespecialisten werd systematisch verder gezet. Er werd werk gemaakt van een systematische aanpak voor het afbakenen van archeologische zones. Hiertoe screenen de onderzoekers van mijn administratie de CAI en worden gemeente per gemeente zones afgebakend. Omwille van hun enorme archeologische rijkdom werd een aparte werkwijze gevolgd om de historische stedelijke kernen af te bakenen. Alle dossiers ondergaan vervolgens een *review* proces alvorens ze worden ingevoerd. Deze werkwijze wordt de komende jaren verder gezet om tot een gebiedsdekkende inventaris te kunnen komen. Er werd ook een plan van aanpak opgemaakt voor ‘negatief’ onderzoek, waarbij zones worden afgebakend waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt. Om de kennis over archeologische zones, die elders aanwezig is, te kunnen inventariseren, werd een handleiding voor het afbakenen van archeologische zones opgesteld en werd op 23 mei 2011 een druk bijgewoonde afstemmingsdag met de archeologische sector georganiseerd.

Mijn administratie volgde de ontwikkeling en toepassing van niet-destructief geofysisch onderzoek om preventief archeologische sites te detecteren op. Rond dit thema werd in september een ViA-rondetafel georganiseerd waaraan ook experts uit de bedrijfswereld en de academische wereld deelnamen. In functie van inventarisatie- en onderzoeksopdrachten werden deze technieken ook met succes toegepast, zoals voor de WO I-inventaris.

Voor de inventaris van het varend erfgoed werd in 2011 in de eerste plaats werk gemaakt van de gebiedsdekkende prospectie van het waterwegennet, met nadruk op de kanalen beheerd door NV De Scheepvaart in het oosten van Vlaanderen. Daarbuiten werden enkele belangrijke waterrijke stedelijke centra geprospecteerd, meer specifiek Gent, Antwerpen (deels), Leuven, Mechelen, Oostende en Brugge. Ook via een netwerk van contacten met de sector (de koepelvereniging Watererfgoed Vlaanderen, verenigingen en particuliere deskundigen) werd informatie verworven. Er werd werk gemaakt van een methodologie voor de identificatie van de vaartuigen en van literatuuronderzoek over de typologie en de geschiedenis van vaartuigen en werven. Op basis van de tijdens de prospectie verzamelde documentatie werden informatiefiches per potentieel erfgoedvaartuig aangelegd. Die dienen later als basis voor de invoer van het varend erfgoed in de online-inventaris. De fiches worden gebruikt voor het uitwerken van thematische inventarissen. Er werd een eerste lijst met sleepspitsen voorgelegd ter beoordeling aan de KCML-afdeling varend erfgoed. Die lijst vormt het vertrekpunt voor een beschermingspakket rond de historisch belangrijke groep sleepspitsen.

In het kader van het lopend Europees project, Atlas van de 2 Zeeën, zijn voor wat betreft de maritieme databank in 2011 heel wat nieuwe gegevens verzameld en verder onderzocht zowel over het deel van de Noordzee onder federale bevoegdheid als over de delen van de Noordzee die tot het Vlaams gewest behoren. Ook de samenwerking met vrijwilligers heeft in 2011 bijkomende informatie opgeleverd.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 7: Initiatie van nieuwe en lopende inventarisatieprocessen

De herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in Gent wordt opgestart. Volgende inventarissen worden op de databank ontsloten: Zaventem, Dilbeek, Sint-Genesius-Rode en deelpakketten van Antwerpen. Ook worden de resultaten van het proefproject met de gemeente Bierbeek verwerkt voor opname in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. Er wordt op basis van de resultaten van het onderzoek naar een praktijkgerichte methodologie voor de inventarisatie van bebouwd landschap onderzocht hoe een methodologie voor de inventarisatie van erfgoedgehelen kan opgebouwd worden.

In 2012 worden, net als in 2011, een twintigtal ankerplaatsen geactualiseerd waarbij een volwaardige integratie van de bouwkundige en archeologische erfgoedwaarden verzekerd wordt.

Ook de inventarisatie van Historische Tuinen en Parken in de Westhoek wordt verdergezet. Voor de inventaris van Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde wordt de inventarisatie in een nieuwe proefgemeente, nu in de provincie Antwerpen, aangevat. Voor beide laatst genoemde inventarissen wordt gestreefd naar een spoedige ontsluiting van de inventarisgegevens via de portaalwebstek.

De CAI wordt voorbereid op de integratie in de inventaris Onroerend Erfgoed. Deze wordt dan online beschikbaar gesteld in een GIS-omgeving. Dit moet de consultatie ervan door erfgoedconsulenten voor beheer en door onderzoekers voor het afbakenen van archeologische zones een stuk vlotter laten verlopen. Het afbakenen van de archeologische zones wordt verder gezet. Lokale archeologische diensten worden uitgenodigd en aangemoedigd hun kennis hiervoor in te zetten. Het is mijn ambitie om een eerste inventaris van archeologische zones te kunnen vaststellen wanneer deze rechtsgevolgen krijgen bij het in werking treden van het nieuw onroerenderfgoeddecreet. Ik maak ook werk van het afbakenen van zones waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten is. Mijn administratie blijft focussen op niet-destructief verkennend en waarderend onderzoek met geofysische en geochemische methoden in functie van behoud *in situ*. De resultaten van de ViA-rondetafel krijgen een plaats in mijn beleid. Ook het gebruik van LIDAR-kaarten en het verwerken van luchtfotografische gegevens verwerven een meer prominente plaats bij het inventariseren en beheren van het archeologisch erfgoed. Het onderzoek in de alluvia van het Scheldebekken gaat door om zo de (paleo)landschappelijke evolutie en de archeologische en cultuurhistorische waarden van deze gebieden beter in kaart te brengen.

In 2012 richt de inventarisatie van het varend erfgoed zich op het centrum en het westen van Vlaanderen. Zodra de gebiedsdekkende prospectie is voltooid, wordt aangevat met het uitwerken van thematische inventarissen. Daarbij ligt de nadruk in eerste instantie op de beroepsbinnenvaart, maar ook andere thema's zoals de plat- en rondbodems en motorjachten komen aan bod. Nieuw verzamelde gegevens over maritieme archeologie worden toegevoegd aan de voor iedereen online toegankelijke databank www.maritieme-archeologie.be.

Initiatief 8: Uitbouw van de inventarisdatabank

De verschillende inventarisdatabanken worden verder geïntegreerd. Naast het verder zetten van de hoger vermelde initiatieven wordt ingezet op de integratie van de Inventaris van Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde en de uitbouw van een nieuwe bibliografische module.

Het gerenomeerde *Getty Conservation Institute* toont een bijzondere interesse voor de Vlaamse inventaris van het onroerend erfgoed. Kennisuitwisseling over de inventarisatiemethodologie, databankstructuur en ontsluiting via de portaalwebstek is opgestart en verdere samenwerking ligt in het verschiet. Samenwerking tussen mijn administratie en dit internationaal erkende instituut zal de verdere wetenschappelijke onderbouwing en erkenning van de inventarissen ten goede komen.

Initiatief 9: Begeleiden inventarisatie voor lokale overheden en verenigingen

In 2012 wordt de 'Handleiding Inventariseren van Bouwkundig Erfgoed' afgewerkt en digitaal en in brochurevorm beschikbaar gesteld. Daarnaast wordt een bijkomende handleiding over de inventarisatie van houtige beplantingen met erfgoedwaarde uitgewerkt. Beide handleidingen bieden het inhoudelijk kader voor alle samenwerkingen met lokale besturen en verenigingen die zelf aan de slag willen gaan voor de inventarisatie van erfgoedelementen.

Bij de afronding van inventarisaties wordt steeds een infomoment voorzien in de betrokken gemeente, met toelichting over de inventaris en de rechtsgevolgen ervan. Daarnaast wordt in het kader van het witboek interne staatshervorming ook een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). Op deze manier kan de continuïteit in communicatie tussen Vlaamse overheid en lokale besturen verzekerd worden en structureel verankerd.

1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen*a) Stand van zaken:*

De Erfgoedbalans biedt concrete en onderbouwde gegevens aan over het onroerend erfgoed, de staat ervan, de verworven kennis en het beleid aan een breed publiek. In 2011 verzamelde mijn administratie al heel wat gegevens over het gekend en beschermd erfgoed en analyseerde de feiten en cijfers voor het opstellen van deze balans.

De Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed bleef in 2011 een overzicht bieden van de kennis, de hiaten en de actuele onderzoeksvragen met betrekking tot het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Door de publicatie op internet zorgt mijn administratie ervoor dat de Onderzoeksbalans door iedereen vlot raadpleegbaar is, en dat deze balans als een dynamisch document blijft evolueren. Door de toevoeging van onderzoeksvragen en interpretaties, het methodologisch en theoretisch werk, is de Onderzoeksbalans voor het Mesolithicum nu volledig. Ook het Neolithicum geeft nu een afgerond geheel weer. Verder werden teksten ingevoerd over middeleeuwse versterkingen, oorlogserfgoed en historische geografie.

In 2010 startte een nieuw bibliografisch project dat een overzicht geeft van handleidingen en richtlijnen op het vlak van conservatie en restauratie voor bouwkundig erfgoed. Het brengt zoveel mogelijk relevante publicaties samen uit België, maar ook uit Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Onderzoekers die het overzicht van handleidingen en

richtlijnen willen raadplegen, kunnen zoeken via verschillende indelingen (per bouw materiaal, per typologie, per techniek, ...). Met dit project groepeerde mijn administratie de verschillende handleidingen zodat het zoekwerk beperkt wordt tot de consultatie van één overzicht op één website. Gezien er geregeld nieuwe handleidingen en richtlijnen verschijnen, mag het duidelijk zijn dat ook dit project een dynamisch leven is beschoren.

Het meerjarenprogramma 2010-2014 dat het VIOE in 2010 voor het eerst bekend maakte, werd in 2011 verder uitgevoerd. Alle onderzoeksprojecten die hierin zijn opgenomen, worden door de onderzoekers van mijn administratie verder afgewerkt volgens afgesproken deadlines en steeds met kwaliteitsvolle resultaten. De bekomen inzichten ondersteunen en verbeteren de inventarisatie, de bescherming, het beheer en de ontsluiting van het onroerend erfgoed. Zo verschenen nieuwe resultaten over terreinonderzoek in Lommel, Tongeren, Kesselt, Oudenburg, Broechem en Aalst.

Nadat ik op 24 juni 2010 het scheepsarcheologisch onderzoek van de Kogge officieel van start liet gaan, kwam dit onderzoeksproject in 2011 op kruissnelheid. De eerste tussentijdse rapporten, over de methodologie van het archeologisch onderzoek en het natuurwetenschappelijke onderzoek en over het onderzoek naar de conservatie, werden opgeleverd in de eerste helft van 2011. Hierna werden de voorbereidingen getroffen om het hout dat scheepsarcheologisch geanalyseerd is, te conserveren. Er werd een geschikte locatie gevonden die ingericht wordt overeenkomstig de noden van het conservatieproces.

In maart 2011 startte het driejarige onderzoeksproject 'Archeologie uit de Onze-Lieve-Vrouwabasiliek van Tongeren: de oudste bisschopskerk van Vlaanderen'. In het eerste werkjaar wordt vooral data-registratie en -identificatie uitgevoerd, het tweede is voor de studie voorbehouden, het derde voor de redactie van het eindverslag.

In februari 2011 startten de restauratiewerken aan de Maagdentoren in Scherpenheuvel-Zichem. De eerste fase werd aangevat en omvat onder andere structurele stabilisatie van de toren en gewelven, fixatie van de gewelfschilderingen en het inbrengen van een trappenpartij. Met deze werken wordt de toekomst van dit unieke monument terug in goede banen geleid. In het kader van de restauratie van de Maagdentoren werd een studie toevertrouwd aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) voor het samenstellen van een herstellmortel voor Diestse ijzerzandsteen. Het onderzoek van de conservatie van Diestse ijzerzandsteen is uitermate belangrijk gelet op de beperkte kennis over deze steen en gelet op de beperkte beschikbaarheid ervan. Omdat deze steensoort kenmerkend is voor het Hageland, en omdat de pathologieën een algemeen patroon volgen, leiden de resultaten van deze studie tot generische resultaten die ook voor andere restauratiedossiers met Diestse ijzerzandsteen van toepassing zijn. De resultaten van de studie zijn beschikbaar sedert januari 2011.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 10: Gegevens verzamelen voor de Erfgoedbalans

In 2012 gaat het onderzoek voor de Erfgoedbalans vooral uit naar de staat van het erfgoed en de stand van zaken van de kennis en publiekswerking. Hiervoor wordt samengewerkt met Monumentenwacht Vlaanderen. Het definitieve rapport wordt in 2013 publiek gemaakt.

Initiatief 11 : Verder aanvullen van de Onderzoeksbalans

In 2012 worden de hiaten in de Onderzoeksbalans verder opgevuld, door onder meer de aanvulling van het archeologisch deel. Ook het funerair erfgoed, het varend erfgoed, de curatieve conservatie en historische tuinen en parken komen aan bod. Daarnaast blijft mijn administratie werk maken van de bibliografie die een handig zoekinstrument vormt.

Initiatief 12: Verder uitvoeren van het Onderzoeksprogramma

Ook in 2012 zullen belangrijke resultaten verschijnen van het onderzoek dat is opgenomen in het meerjarenprogramma 2010-2014. Bovendien zal mijn administratie overzichtelijk en transparant in kaart brengen welk potentieel er aanwezig is voor onderzoek van de erfgoedbronnen die de voorbije decennia zijn ondergebracht bij de Vlaamse overheid. De samenhang van versnipperde informatie over verschillende depots, archieven, bibliotheken en onderzoekers wordt hiervoor hersteld. Door deze gegevens te informatiseren en harmonisch op elkaar af te stemmen wordt toekomstig onderzoek in belangrijke mate gefaciliteerd. Verder laat ik registratiesystemen beter op elkaar afstemmen volgens internationale standaarden, zodat gegevens van onroerenderfgoedonderzoek beter worden bewaard en gemakkelijker kunnen worden gedeeld voor toekomstig onderzoek en beheer.

Het scheepsarcheologisch onderzoek van de Kogge van Doel loopt in 2012 verder, samen met de start van het conservatieproces. Aangezien de conservatiebehandeling in Vlaanderen zonder voorgaande is, wordt ook externe *knowhow* in het project gebracht. Het proces bestaat uit het ontzouten en het impregneren, nadien volgt in een museale omgeving de reconstructiefase en het gecontroleerd drogen. Het scheepshout dat het laatst aan bod komt bij het scheepsarcheologisch onderzoek zal in het voorjaar van 2013 beschikbaar zijn voor de conservatiebehandeling.

Van alle fasen uit de complexe geschiedenis van de basilieksite in Tongeren worden in 2012 overzichtsplattegronden en reconstructies gemaakt. Voorts wordt voor elke fase een interpretatie van het sporen- en vondstenbestand gemaakt. In 2012 situeert zich ook het zwaartepunt van de studie van de Romeinse en Karolingische muurschilderingen en van de Romeinse architectuur- en sculptuurfragmenten. Het bouwhistorisch onderzoek van de huidige kerk wordt afgerond. Het ecologisch-archeologisch onderzoek legt zich toe op het afwerken van de studie van de mensenresten en de opstart en voltooiing van de studie van de grote collectie dierlijke resten. Het doel van het tweede werkjaar is de voltooiing van de inhoudelijke reconstructie en interpretatie van de site.

De restauratie en verdere ontsluiting van de Maagdentoren loopt verder in 2012. Er wordt onder andere voorzien in een dakplatform met uitzicht over Zichem en de Demervallei.

1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium

a) *Stand van zaken:*

In de periode van 1 oktober 2010 tot 30 september 2011 heb ik volgende beschermings- en aanduidingsprocedures bekrachtigd:

	Voorlopig beschermd	Definitief beschermd
Monumenten	171	115
Stadsgezichten	2	2
Dorpsgezichten	-	3
Landschappen	1	-
Archeologische zones	3	-
Varend erfgoed	1	4
	Voorlopig aangeduid	Definitief aangeduid
Ankerplaatsen	12	9
Totaal	190	133

Voor het bouwkundig erfgoed voltooide mijn administratie een aantal geografische beschermingscampagnes, onder meer voor de gemeenten Assenede, Wichelen, Spiere-Helkijn, Damme, Koekelare en de Brugse deelgemeente Sint-Michiels. Eind dit jaar werden nog beschermingen voorgelegd over de wederopbouwarchitectuur in Diksmuide. Er werd ook thematisch gewerkt, met onder andere vakwerkbouw in verschillende gemeentes in Limburg, gemeentehuizen in de Antwerpse Kempen en houtig erfgoed gebiedsdekkend voor Vlaanderen. Ook tal van *ad hoc*-aanvragen tot bescherming werden onderzocht, vaak naar aanleiding van vragen van burgers of lokale overheden die zich actief inzetten voor het behoud van het waardevol erfgoed.

Voor archeologie werden twaalf beschermingsdossiers opgestart. Bijna alle dossiers zijn het resultaat van een voorafgaand, intensief waarderend en evaluerend archeologisch onderzoek dat in opdracht van de Vlaamse overheid werd uitgevoerd. Momenteel lopen er vijf nieuwe studieopdrachten naar beschermingswaardige archeologische sites, die de basis vormen voor toekomstige nieuwe beschermingen. Bovendien werd afgelopen jaar ook een proeflijst opgesteld met een top tien van roerend archeologisch erfgoed aanwezig binnen de Vlaamse Gemeenschap, als referentiekader voor het opnemen van archeologische objecten en verzamelingen op de Vlaamse Topstukkenlijst. Deze lijst werd bezorgd aan de administratie bevoegd voor Cultuur.

Er werden twaalf ankerplaatsen voorlopig aangeduid en negen ankerplaatsen definitief. In 2011 werd voor de tweede keer een ankerplaats, namelijk Zennegat-Battenbroek, omgezet naar erfgoedlandschap. Dit gebeurde door een gewestelijk RUP dat werd opgemaakt in het kader van het Sigmaplan.

In 2011 lag de nadruk ook op het beheer van het beschermd erfgoed. Ik keurde daarom vijf herwaarderingsplannen voor stads- en dorpsgezichten goed en ook vier landschapsbeheersplannen. Bij elke bescherming dient op voorhand te worden nagedacht over de mogelijkheden met betrekking tot het toekomstig beheer. Van bij het begin dient duidelijk te zijn wat de perspectieven zijn voor een bepaald monument, landschap of archeologische site. Deze perspectieven worden weerspiegeld in de beheersdoelstellingen van een beschermingsdossier. Het nieuw onroerenderfgoeddecreet schrijft voor om de beheersdoelstellingen steeds op te nemen in het ministerieel besluit tot bescherming. De invulling van deze beheersdoelstellingen kan echter

nog sterk verschillen per dossier. Daarom werd binnen mijn administratie een denkgroep opgericht rond het formuleren van beheersdoelstellingen. Dit moet resulteren in een beleidskader rond beheersdoelstellingen naar analogie met het beleidskader rond cultuurgoederen, dat nu in de praktijk wordt toegepast. Het scherp stellen van de beheersdoelstellingen geeft ook aan de eigenaar te kennen welke kansen in het verschiets liggen, maar ook met welke beperkingen hij in de toekomst kan geconfronteerd worden.

Monumentenwacht speelt een belangrijke rol bij het beheer van ons waardevolle erfgoed, zowel voor het beschermde als niet beschermde onroerend erfgoed. De verslaggeving van Monumentenwacht verkrijgt steeds meer een plaats bij het uitstippelen van het beheer van veel van ons erfgoed. Sinds april 2011 biedt Monumentenwacht Vlaanderen een meerjarenonderhoudsplan met kostenraming aan als bijkomende dienstverlening aan haar leden. Ook in 2011 ging de dienstverlening van Monumentenwacht Archeologie officieel van start. Eigenaars en beheerders van archeologisch erfgoed kunnen vanaf nu een lidmaatschap afsluiten. Dit resulteerde in juni 2011 in de eerste twee officiële abonnees, met name de gemeente Gingelom (drie Gallo-Romeinse tumuli) en de provincie Limburg (twee Gallo-Romeinse tumuli in Heers). In overleg met Monumentenwacht heb ik besloten voorlopig geen acties te ondernemen voor de oprichting van een landschaps- en bomenwacht. De verdere uitbouw van de dienstverlening voor het archeologisch erfgoed krijgt voorrang. Wel werden er al contacten gelegd en informatie opgevraagd bij de Nederlandse Groene Monumentenwacht.

De regionale landschappen zetten zich in voor een opwaardering van het Vlaamse landschap door het verzorgen van achterstallig onderhoud en herstel van tal van cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen zoals hagen, dreven, bomenrijen, hoogstamboomgaarden, poelen, holle wegen e.d. die gelegen zijn buiten beschermde landschappen en waarvoor geen premiestelsel bestaat. Verder hebben zij heel wat klein historisch erfgoed (veldkapellen, grenspalen, dorpspompen, veldkruisen, oude omheiningen...) via herstel opgewaardeerd. Door voor deze werken beroep te doen op sociaal-economiebedrijven heeft de subsidie die onroerend erfgoed aan de regionale landschappen geeft, bijgedragen aan de ondersteuning van een kwetsbare arbeidspopulatie binnen onze economie. Tot slot hebben de regionale landschappen door hun publieksacties en door hun aanwezigheid en aanspreekbaarheid op het terrein een sterke bijdrage geleverd aan het vergroten van de draagkracht voor landschapszorg bij de burger.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 13: Uitvoeren van de geïntegreerde beschermingskalender

Ik blijf in 2012 inzetten op zowel geografische als thematische beschermingspakketten. Er zullen geografische pakketten worden afgeleverd voor de gemeenten Ardooie, Avelgem, Berlare, Hamme, Hechtel-Eksel, Voeren en Waregem en de Brugse deelgemeenten Sint-Pieters en Sint-Andries.

Het waardevolle erfgoed op de Antwerpse Scheldekaaien is geïnventariseerd. We bekijken hoe het onroerend erfgoed zich kan inpassen in de nieuwe plannen die getekend zijn voor de heraanleg van de kaaien. Voor een beperkte selectie van de geïnventariseerde items zal een beschermingsprocedure overwogen worden.

Thematisch wordt verder gewerkt rond vakwerkbouw in Limburg, wederopbouwarchitectuur in Leuven, agrarisch erfgoed in Herne, gemeentehuizen en jonge kerken in Antwerpen en houtig erfgoed in geheel Vlaanderen.

Ons archeologisch erfgoed is haast per definitie aan het oog onttrokken omdat de sporen in de bodem aanwezig zijn. Daarom vergt het opstellen van een beschermingsdossier voor

archeologische monumenten grondiger onderzoek, zodat met zekerheid kan worden aangetoond dat de site in kwestie beschermingswaardig is. In de loop van 2012 voorziet mijn administratie de opstart van een tiental studieopdrachten archeologie ter voorbereiding van de bescherming van waardevolle archeologische sites. De archeologische sites die in de loop van 2011 positief werden geëvalueerd, maken in de loop van 2012 de beschermingsagenda voor archeologie uit.

Uitzonderlijk is het beschermingsonderzoek dat in 2012 zal worden gevoerd naar aanleiding van de blootlegging van delen van het Prinsenhof in Gent. Een gebied van 5,2 hectare en 176 percelen zal zowel op zijn archeologische als op zijn bouwkundige beschermingswaardigheid worden onderzocht in functie van een beschermingsdossier.

Ik blijf tevens doorgaan met het aanduiden van ankerplaatsen. Prioritair blijven deze ankerplaatsen die binnen het AGNAS-proces (afbakening agrarisch-natuurlijke structuur), via een gewestelijk RUP, kunnen worden omgezet in erfgoedlandschap, alsook de ankerplaatsen die worden aangeduid in functie van mijn beleidsinitiatief in het kader van de herdenking van de 'Groote Oorlog'. In zoverre mogelijk wordt ook ingespeeld op lokale planningsprocessen door het aanduiden van ankerplaatsen die in de nabije toekomst kunnen worden omgezet naar erfgoedlandschap via een provinciaal of gemeentelijk RUP.

Initiatief 14: Verder inzetten op beheersplanning

Het huidige concept van de herwaarderingsplannen en landschapsbeheersplannen wordt verder doorgezet. Het vormt namelijk een ideale basis om zicht te krijgen op de beheersnoden van het erfgoed. Het ondersteunt bovendien lokale initiatieven met een gedragen visie. Goede plannen die zich aanbieden, wil ik dan ook blijven honoreren. Via een verfijning in het nieuwe onroerenderfgoeddecreet wil ik dit instrument tevens een nieuwe dynamiek geven.

Initiatief 15: Opstellen van beleidskaders rond beheersdoelstellingen en ontsluiting

Midden 2012 wordt het beleidskader rond beheersdoelstellingen afgerond en kan het worden toegepast in de praktijk. Dit moet in de eerste plaats leiden tot een meer eenvormige behandeling van de beschermingsdossiers, maar zal op langere termijn ook resulteren in een meer gelijkwaardige behandeling van vergunnings- en machtigingsaanvragen. Dit beleidskader kan daarna worden aangewend om verdere denkkaders uit te werken voor bepaalde types van erfgoed, zoals agrarische architectuur, kerkelijk erfgoed, industrieel erfgoed, ...

Na de focus te hebben gelegd op het beheer van het beschermd onroerend erfgoed, wil ik mij in de tweede helft van 2012 richten op de verschillende mogelijkheden van ontsluiting. Ook hier is essentieel dat bepaalde modellen en denkkaders worden uitgewerkt.

II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED

2.1. Op zoek naar een breed draagvlak

a) Stand van zaken:

Van in het begin heb ik ingezet op een draagvlakverbreding voor onroerend erfgoed. Een breed draagvlak wordt gecreëerd door genomen acties, maar minstens even belangrijk hierbij is een duidelijke en brede communicatie over de handelingen in het kader van het onroerenderfgoedbeleid. Het samenvoegen van de uitvoerende agentschappen tot één agentschap is een belangrijke stap. Deze transitie moet evenwel voor de burger duidelijk worden. Daarom wordt er volop ingezet op het komen tot één website voor de onroerenderfgoedzorg, waar alle informatie over onroerend erfgoed gezamenlijk wordt aangeboden. Mijn administratie werkt momenteel de structuur en inhoud van deze website uit.

In afwachting van een nieuw logo en een nieuwe website werd al ingezet op sociale media. Op 1 juli 2011 startte het agentschap Onroerend Erfgoed met Facebook, LinkedIn, Twitter, Flick'r en Slideshare. Uit de resultaten van 'Social Media Vlaanderen' blijkt namelijk dat de lokale besturen in belangrijke mate aanwezig zijn op sociale media. In het kader van de uitvoering van het Witboek Interne Staatshervorming is het belangrijk dat we als Vlaamse Overheid daar aanwezig zijn waar de lokale besturen zijn. Daarenboven bereiken we een nieuwe en veel jongere doelgroep die tot voor kort moeilijk te bereiken was. Steeds meer *influentials* praten ook over onroerend erfgoed en delen onze boodschappen. In 2011, het eerste loopjaar van het 'De Kogge project', werd vooral ingezet op de sociale media als communicatiemiddel. Door de grote focus op interactie werden hierdoor heel veel geïnteresseerden bereikt. Ook werden berichten opgepikt in de traditionele media waardoor de inspanningen ook een PR-waarde hebben.

De inzet op sociale media staat niet los van de traditionele communicatiekanalen, waarbij afwisselend wordt ingezet op bezoekersrondleidingen, redactionele aandacht voor het onderzoek, publicaties en lezingen. Een divers aanbod, waarbij we evenwichtig en weloverwogen de bestaande maar ook nieuwe doelgroepen willen aanspreken.

Een belangrijke constante is het tweemaandelijks tijdschrift M&L dat wordt uitgegeven door de Vlaamse overheid. Dit jaar viert het tijdschrift haar dertigjarig bestaan. Met deze lange traditie heeft het tijdschrift bewezen een duurzaam en breed bekend product te zijn dat een trouw lezerspubliek heeft opgebouwd. De kracht van het tijdschrift ligt wellicht in het feit dat het – op een eigenzinnige manier – altijd zichzelf is gebleven, maar daarbij ook nooit de trein naar grote veranderingen en evoluties heeft gemist. Zo werd in 2011 een webwinkel opgericht en worden via de website www.MenL.be gratis digitale artikels van uitverkochte nummers aangeboden. M&L is bovendien in alle bibliotheken in Vlaanderen aanwezig en bereikt zo ook veel meer lezers dan louter de eigen abonnees. Het tijdschrift vervult dan ook een belangrijke taak in de zoektocht naar een breed maatschappelijk draagvlak.

Een andere concrete realisatie waar we trots op mogen zijn, is de publicatie van het boek 'De oudste Ronde van Vlaanderen, een archeologisch parcours'. Waar de (kostprijs van) archeologie het voorbije jaar af en toe in vraag werd gesteld in de pers, toont dit boek aan het brede publiek waarom het de moeite loont om tijd en geld in archeologie te investeren.

Naast de succesformule van Open Monumentendag is de zorg voor het onroerend erfgoed ook op andere publieksmomenten te bekijken. Zo is de jaarlijkse Open Wervendag de perfecte gelegenheid om kennis te maken met de dagelijkse praktijk van onze Vlaamse restauratiebedrijven

die tot de top in Europa behoren. Ik ben zelf het ambachtvak gaan bewonderen aan de restauratiewerken van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Leffinge (Middelkerke). Ook voor archeologische sites is dit een unieke gelegenheid om het publiek kennis te laten maken met de archeologische praktijk. In 2011 nam bijvoorbeeld de Swifterbant- en Michelsbergsite in Bazel deel aan de Open Wervendag. Dergelijke initiatieven zijn essentieel voor het verbreden van het draagvlak.

Wat we niet mogen vergeten, is dat de onroerenderfgoedzorg in grote mate wordt gedragen door vrijwilligers. Zo wordt in Bierbeek voor de herinventarisatie van deelgemeente Lovenjoel samengewerkt met vrijwilligers van de Gemeentelijke Erfgoedraad, aan de hand van een conceptversie van de handleiding over het inventariseren van bouwkundig erfgoed. 2011 werd uitgeroepen tot Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk. Dit was de ideale gelegenheid om de vele vrijwilligers en hun projecten in de kijker te zetten.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 16: Een vernieuwde website over onroerenderfgoedzorg

Op 1 januari 2012 zullen we komen tot één website met alle informatie over de onroerenderfgoedzorg. De url www.onroerenderfgoed.be zal de informatie integreren van www.vioe.be en <http://onroerenderfgoed.ruimte-erfgoed.be/>. Alle informatie over de beleidsuitvoerende taken en de gesubsidieerde erfgoedpartners zal daar beschikbaar worden gesteld. Er wordt bovendien gelinkt naar andere aanverwante websites over onroerend erfgoed. Enerzijds is er de praktische informatie over de organisatie, waarin zowel de missie, de kerntaken als het aanbod geduid worden. Anderzijds zijn er de blogformule en de RSS-feed, waar het publiek op de hoogte wordt gehouden van belangrijke dossiers, activiteiten, nieuws, studiedagen en onderzoeksprojecten. Dit moet de publieke dienstverlening ten goede komen. Contactpersonen en hun specialisatie zijn per project zichtbaar voor de gebruiker, waardoor de aanspreekbaarheid en transparantie in de dienstverlening vergroten. Hiermee wordt het personeel actief als ambassadeur van het onroerend erfgoed naar voren geschoven. Er volgt een eerste fase in de uniformisering van alle bestaande nevenwebsites naar de stijl van het nieuwe agentschap. De inventariswebsite zal als grootste publiekstrekker de eerste zijn die hiernaar omgezet wordt.

Initiatief 17: Blijvend inzetten op sociale media

Het agentschap Onroerend Erfgoed verzekert verder de aanwezigheid op Facebook, LinkedIn, Twitter, Flickr en Slideshare. In 2012 willen we meer op interactie met deze bezoekers en *influentials* inzetten, zodat er werkelijk met de inhoud aan de slag gegaan wordt als voorwaarde tot participatie. Deze kanalen zullen de zichtbaarheid van het onroerenderfgoedveld vergroten en verankeren. Door verder in te spelen op het delen van inhoud wordt De Kogge ook verder binnen het perspectief van de maritieme archeologie geplaatst.

Initiatief 18: Een inzet op proactieve en duurzame communicatie op maat van de doelgroep

Naast de beleidsuitvoerende kerntaken van het agentschap Onroerend Erfgoed, zijn er ook veel vragen naar advies, van zowel het ruime publiek als de lokale overheden en professionele erfgoedzorgers. Kennisbehoud en -overdracht zijn actuele thema's in de erfgoedsector. De kennis en het vakmanschap van erfgoedzorgers zijn van cruciaal belang willen we de waarden van ons patrimonium ongeschonden doorgeven. De nood aan laagdrempelige informatie en *best practices* over het behoud en beheer van het onroerend erfgoed is groot. Om die redenen worden sinds 2009 een reeks laagdrempelige handleidingen zowel analoog als digitaal aangeboden. Deze

handleidingen worden in 2012 geëvalueerd in functie van de doelgroepen en nog beter afgestemd op de noden van lokale overheden, professionele erfgoedzorgers en het publiek.

Ik hecht bovendien veel belang aan een duidelijke communicatie bij de inventarisatie, de bescherming en het beheer van ons onroerend erfgoed. De burger dient bij elke overheidsbeslissing te worden geïnformeerd over hoe en waarom die beslissing werd genomen. Daarom zal ik voor alle voornoemde acties de communicatie stroomlijnen en eenvormig maken.

2.2. Interne staatshervorming

a) Stand van zaken:

De Vlaamse Regering keurde op 8 april 2011 het Witboek Interne Staathervorming goed, dat ik in mijn hoedanigheid van Vlaams minister van binnenlands bestuur heb voorgelegd. Een interne staatshervorming is een noodzakelijke voorwaarde om een slagkrachtige overheid te verwezenlijken. De Vlaamse overheid wil volop inzetten op efficiëntie en effectiviteit, en dit in een kader waarbij het democratische aspect niet uit het oog mag worden verloren. Om dit te realiseren heeft de Vlaamse Regering resoluut gekozen voor een model van overleg, tussen de verschillende bestuursniveaus, de beleidsdomeinen, het Vlaams parlement en het middenveld. Ook voor het beleidsveld onroerend erfgoed luidt de implementatie van dit witboek een grote ommezwaai van de bestuurlijke organisatie in. Het nieuwe onroerenderfgoeddecreet vormt uiteraard een uitgelezen kans om de principes van de interne staatshervorming in te voeren.

In onroerend erfgoed zullen slechts twee bestuursniveaus tussenkomen: de Vlaamse overheid en de gemeenten. Om dit waar te kunnen maken, krijgen de gemeenten bijkomende bevoegdheden. Het nieuwe onroerenderfgoeddecreet zal in de mogelijkheid voorzien om de gemeenten te erkennen als onroerenderfgoedgemeente. Een erkende gemeente kan dan welbepaalde taken overnemen van de Vlaamse overheid. Om deze gemeenten te ondersteunen kunnen zij op vrijwillige basis de krachten bundelen in een intergemeentelijk samenwerkingsverband. Om die werking te ondersteunen, voorzien wij vanuit het Vlaams niveau een financiële ondersteuning. De gemeentebesturen zijn bovendien een belangrijke partner bij het opstellen van onroerenderfgoedrichtplannen en de daaruit voortvloeiende actieprogramma's. Met stedenbouwkundige verordeningen, ruimtelijke uitvoeringsplannen en beheersplannen zullen ze aan die actieplannen ook uitvoering kunnen geven.

In het Regeerakkoord 2009-2014 werd het duidelijke engagement aangegaan in alle beleidsdomeinen om de koppelsubsidies af te schaffen. Na een inventarisatie binnen de verschillende sectoren bleek dat de enige zuivere koppelsubsidies zich binnen het beleidsveld onroerend erfgoed bevinden. De afschaffing van deze koppelsubsidies gaat gepaard met het in mindering brengen van het bedrag dat de provincies besteedden aan deze premies van het Provinciefonds en toevoeging ervan aan de Vlaamse restauratiepremiebudgetten.

In het kader van de uitvoering van de acties in het Witboek Interne Staatshervorming en een meer uniforme werking van de administratie, stelt het agentschap Onroerend Erfgoed eventuele beroepen tegen stedenbouwkundige vergunningen nu in door de leidend ambtenaar. De bedoeling is dat de leidend ambtenaar, vooraleer beroep in te stellen, steeds een integrale afweging maakt, zoals ook de politieke overheid die de beslissing heeft genomen dat heeft gedaan. Een afweging waarbij dus niet enkel de sectorale belangen van onroerend erfgoed worden bekeken, maar ook het belang van het beroep wordt geëvalueerd.

Er bestaan op dit ogenblik zeven Intergemeentelijke Archeologische Diensten (IAD's). Mijn administratie heeft in 2011 de werking van deze diensten geëvalueerd aan de hand van de ingediende jaarrapporten. Zij heeft geoordeeld dat alle IAD's de resultaatsverbintenis goed zijn nagekomen. Momenteel loopt ook het proefproject rond twee Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddiensten (IOED's). De bedoeling van deze IOED's is de aandacht van het lokale beleid voor onroerend erfgoed te verhogen, met de nadruk op een integrale benadering van dit erfgoed. In 2011 is de werking van de twee IOED's in het proefproject van nabij opgevolgd en geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de intergemeentelijke diensten voor onroerend erfgoed op een groot draagvlak binnen de deelnemende gemeenten kunnen rekenen. Verschillende andere gemeenten hebben ondertussen reeds hun interesse kenbaar gemaakt om mee in het proefproject te stappen.

Naast de jaarlijkse evaluaties van IAD's en IOED's heb ik in 2010 mijn administratie de opdracht gegeven een algemene evaluatie te maken van de (financiële) ondersteuning van de IAD's over de periode 2004-2009. Hiertoe werden alle (toen bestaande) IAD's globaal geëvalueerd. Zoals verwacht situeerde het grootste pijnpunt zich op het spanningsveld tussen het uitvoeren van archeologisch onderzoek (terreinwerk en verwerking van de resultaten) en het uitvoeren van beleids- en beheersondersteunende taken. Andere pijnpunten waren onder meer het vervullen van de voorbeeldfunctie en de kennisborging. Niettemin dient vermeld dat deze problemen zich voornamelijk voordeden tot en met 2006 en dat de evoluties vanaf 2007 bij de verschillende diensten variëren van positief tot zeer gunstig. Algemeen is er een duidelijke kentering gaande, gekenmerkt door een afnemende focus op veldwerk en toenemende opname van beleids- en beheersondersteunende taken.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 19: Vertalen van de principes van de interne staatshervorming in het nieuw onroerenderfgoeddecreet en uitvoeringsbesluit

In 2012 zullen de nodige initiatieven genomen worden om de acties en doorbraken uit het Witboek Interne Staatshervorming te realiseren. In functie van het opstellen van een uitvoeringsbesluit bij het onroerenderfgoeddecreet zullen de voorwaarden bepaald worden om een gemeente te erkennen als onroerenderfgoedgemeente. Ook de voorwaarden bij de oprichting van een intergemeentelijk samenwerkingsverband zullen verder worden bepaald in dit uitvoeringsbesluit. Mijn administratie neemt initiatief om een structurele samenwerking en overlegstructuur met lokale besturen vorm te geven. Deze zullen immers belangrijke partners zijn bij het opstellen van de onroerenderfgoedrichtplannen en de hieruit voortvloeiende actieplannen. Een eerste aanzet kan het opmaken van richtlijnen en handleidingen zijn, zoals voorbeeldvoorschriften voor het omgaan met onroerend erfgoed in ruimtelijke uitvoeringsplannen. Maar ook een samenwerkingsovereenkomst met de VVSG als structurele partner kan een instrument voor een goede samenwerking zijn.

2.3. Internationale samenwerking

a) Stand van zaken:

De internationale inbedding van het onroerenderfgoedbeleid beschouw ik als een belangrijke pijler. In 2011 werd de inbreng van Vlaamse expertise op verschillende intergouvernementele fora, zoals de Raad van Europa, UNESCO, Europae Archaeologiae Consilium (EAC) en

European Heritage Legal Forum (EHLF) verzekerd. Zo leverde Vlaanderen een belangrijke bijdrage op de bijeenkomst van het European Heritage Heads Forum (EHHF) in Amsterdam bij de totstandkoming van een Europees standpunt betreffende agrarisch en landelijk erfgoed, dat door alle administraties bevoegd voor onroerend erfgoed in de Europese Unie wordt gedeeld.

De internationale conferentie in Brugge op 8 december 2010 over erfgoedzorg en de EU in het kader van het Belgische EU-voorzitterschap was met zijn meer dan 190 deelnemers uit bijna iedere lidstaat van de Europese Unie (en daarbuiten) een groot succes. Het congres vormde een inspiratiebron voor de verschillende lidstaten en andere actoren om uitdagingen en mogelijkheden van het Europees beleid bij erfgoedzorg gezamenlijk te bekijken en de dialoog met de EU-instellingen aan te gaan. De basisgedachte kreeg vorm in de 'Verklaring van Brugge'. Om ook andere actoren en het ruimer publiek vertrouwd te maken met dit thema, bundelden we de conferentiebevindingen in een verslagboek. Vlaanderen nam in 2011 het voorzitterschap op zich van de denkgroep 'EU en erfgoed' die een gezamenlijk internationale en structurele aanpak van de doelstellingen van de 'Verklaring van Brugge' verder gestalte wenst te geven. Zo organiseerde de Vlaamse overheid twee vergaderingen met experts uit erfgoedadministraties van elf Europese landen, ICOMOS Internationaal en de Raad van Europa. Een concreet actieplan werd uitgewerkt om de interactie tussen de belangen en bekommernissen van de erfgoedsector enerzijds en de EU anderzijds te optimaliseren. Er werd tevens gezocht naar een EU land dat in 2012 deze denkgroep trekt en de voorzittersrol overneemt.

In nauw overleg met andere gewesten en gemeenschappen krijgt het Europees Erfgoedlabel, een eerste echte EU-actie rond erfgoed, meer vorm. Voorts realiseerde het onroerend erfgoedbeleid een belangrijke positiebepaling bij het tot stand komen van het gezamenlijke Vlaams standpunt bij het EU-beleid betreffende territoriale cohesie. Mijn administratie volgde in 2011 de ontwikkelingen van het *Joint Programming Initiative "Cultural Heritage"*. Ze legde verder contacten met erfgoedinstellingen van andere lidstaten. Met de partners van de bevoegde Belgische entiteiten werd een overleg gestart voor de opvolging van dit Europees initiatief om zo een meerwaarde te bieden met het oog op belangrijke uitdagingen voor het behoud van erfgoed voor de samenleving.

Het afgelopen jaar werd opnieuw het voorstel aan UNESCO voorgelegd om een selectie uit het oeuvre van de Frans-Zwitserse architect Le Corbusier in te schrijven op de Werelderfgoedlijst. In dit pakket, dat het resultaat is van de samenwerking tussen zes lidstaten, zat ook de woning 'Guiette' in Wilrijk. Het voorstel werd niet geselecteerd. Het kan ten vroegste in 2013 terug worden voorgelegd na een nieuwe onafhankelijke evaluatie met plaatsbezoek. Na de haalbaarheidsstudie die in 2010 met een gunstig eindadvies werd afgeleverd, werd in 2011 gestart met de eerste fase in het vervolgtraject in functie van een uiteindelijke erkenning als UNESCO-Werelderfgoed van het Nationaal Park Hoge Kempen en zijn aangrenzende mijnsites. Dit voorstel werd tijdens de 35ste bijeenkomst van het Werelderfgoedcomité ook ingeschreven op de Belgische indicatieve lijst.

Vlaanderen heeft bovendien de wens uitgesproken om de herinneringslandschappen en -sites van de Grote Oorlog in België en Frankrijk als UNESCO-Werelderfgoed voor te dragen. De universele waarden op basis waarvan Vlaanderen dit dossier wil indienen, zijn echter niet exclusief voor Vlaanderen: ze zijn terug te vinden van de Noordzee tot aan de Zwitserse grens. Om dit te duiden werkte Vlaanderen in 2011 aan een samenwerkingsverband met Wallonië en Frankrijk om dit project uit te bouwen tot een multinationaal dossier. De bestaande contacten zijn het afgelopen jaar versterkt en concrete werkafspraken werden gemaakt. Om het debat over deze kandidatuur te voeden, organiseerde de Vlaamse overheid in samenwerking met het World Heritage Tourism Research Network (WHTRN) op 16, 17 en 18 september 2011 een workshop.

Tijdens deze workshop gingen binnen- en buitenlandse experts en academici in debat over het UNESCO-dossier (concept, inhoud, criteria, plan van aanpak, universele waarden,...). Er werden ook verdere voorbereidingen getroffen voor een mondiale bevraging over het thema via internet.

In de zomer van 2010 heeft het UNESCO-Werelderfgoedcomité een aantal aanbevelingen gedaan over de als Werelderfgoed erkende historische binnenstad van Brugge. De Vlaamse overheid heeft samen met het stadsbestuur van Brugge onderzocht hoe deze aanbevelingen omgezet kunnen worden. Dit is in de eerste plaats een taak voor het stadsbestuur, Brugge heeft hier de afgelopen maanden dan ook aanzienlijke inspanningen geleverd. Vlaanderen ondersteunt Brugge in die inspanningen waar mogelijk. Eén aanbeveling ging specifiek over het opstellen van een verklaring van Uitzonderlijke Universele Waarde. Dit document is begin 2011 aan het Werelderfgoedcentrum bezorgd. Aansluitend bij het bezoek van ICOMOS en UNESCO aan Brugge, hebben de stad en het gewest afgesproken om samen een congres te organiseren rond Werelderfgoedsteden in de 21ste eeuw. Dit congres was aanvankelijk gepland voor het najaar van 2011, maar is in overleg met UNESCO uitgesteld tot in 2012. De voorbereidingen voor dit congres zijn gestart en een vooraankondiging is ook verspreid onder de leden van de Werelderfgoedconventie.

In 2010 ratificeerde Vlaanderen de UNESCO-conventie over de bescherming van het Onderwatererfgoed (Parijs, 2001). De conventie werd evenwel nog niet door België geratificeerd. Ik heb in 2011 stappen ondernomen om de collega's van de andere gemeenschappen en gewesten aan te sporen om over te gaan tot ratificatie. Ondertussen is de procedure in de Duitstalige gemeenschap in gang gezet, waardoor weldra vier van de zeven bevoegde instanties de goedkeuring hebben verleend. De wrakkenwet, al in 2007 door het federale parlement goedgekeurd, heeft nog steeds geen uitvoering gekregen. Deze wet zou al gedeeltelijk invulling geven aan wat vanuit de Onderwatererfgoedconventie wordt gevraagd, zij het enkel voor de territoriale wateren. Eind 2011 organiseert mijn administratie naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de Onderwatererfgoedconventie, die ondertussen al door veertig landen is geratificeerd, een wetenschappelijk congres in samenwerking met UNESCO en de universiteiten van Leuven en Gent. Dit congres heeft twee hoofddoelstellingen: enerzijds kennis verspreiden en kennisontwikkeling stimuleren en daarnaast werken aan het politiek draagvlak om deze conventie goed te keuren. Op dit vlak kan België een voortrekkersrol opnemen in het Noordzeegebied aangezien geen van de omliggende landen de conventie al heeft geratificeerd.

Op 11 juni 2011 woonde ik de prijsuitreiking van de "European Union Prize for Cultural Heritage / Europa Nostra Awards" in het Concertgebouw in Amsterdam bij. Dit jaar schitterde Vlaanderen tijdens de ceremonie met vier laureaten waarvan één bekroond werd met een eerste prijs. In de categorie 'conservatie' werden de 's Hertogenmolens in Aarschot en het Centraal Station in Antwerpen laureaat. De projecten 'monumentale kerken Antwerpen' en het 'Hart voor volkscafés' uit Gent werden geselecteerd als voortreffelijke initiatieven op het vlak van de bewustwording voor erfgoedbehoud. Het Centraal Station is gekozen tot winnaar van een 'Grand Prix' in de categorie 'conservatie'.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 20: Vlaanderen als katalysator op internationale erfgoedfora

Ook in 2012 kunnen onze buitenlandse partners op de inzet van Vlaamse kennis betreffende onroerend erfgoedbeleid blijven rekenen. We concentreren ons op de relevante hierboven genoemde internationale erfgoedfora. Hoewel we het voorzitterschap van de denkgroep 'EU en erfgoed' overdragen aan Polen, blijft Vlaanderen zich zoveel mogelijk voor dit initiatief inzetten.

We nemen verder deel aan de vergaderingen, dragen bij aan de uitvoering van het actieplan en leveren inhoudelijke input voor nota's en presentaties. Concreet staan we in voor een eerste aanzet richting een "erfgoedplatform" in samenwerking met belangrijke overheidsnetwerken (EAC, EHLF, Herein vzw) rond erfgoed, met als belangrijkste agendapunt het versterken van de samenwerking t.a.v. EU. Daarnaast nemen we het voortouw in de voorbereiding van een discussie over dit onderwerp op de jaarlijkse meeting van het European Heritage Heads Forum in mei volgende jaar.

Initiatief 21: Voorbereiding en opvolging van UNESCO-dossiers

De voorbereidingen van een nominatiedossier bij UNESCO over het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog worden geïntensiveerd. Ook worden de banden met Wallonië en Frankrijk, de natuurlijke partners in dit dossier, verder aangehaald. Het WHTRN heeft in functie hiervan de opdracht gekregen van de Vlaamse overheid om in het najaar van 2011 een mondiale bevraging via internet te organiseren. Deze bevraging zal gericht worden aan een tweeduizendtal experts in het domein van erfgoed en toerisme. De resultaten van de webbevraging zullen worden meegenomen in de opmaak van het nominatiedossier voor UNESCO.

Zoals bekend moet de Vlaamse overheid tegen 1 februari 2012 aan UNESCO rapporteren over de omzetting van de aanbevelingen die in 2010 geformuleerd werden met betrekking tot de instandhouding van de (wereld)erfgoedwaarden van de historische binnenstad van Brugge. Dit rapport wordt in nauw overleg met het stadsbestuur van Brugge opgesteld. Op 31 mei en 1 juni 2012 organiseert het agentschap Onroerend Erfgoed samen met het stadsbestuur van Brugge en het UNESCO Werelderfgoedcentrum een tweedaags internationaal colloquium over Werelderfgoedsteden in de 21ste eeuw (meer informatie op www.wb2012.be).

De voordracht van een tweetal nieuwe Vlaamse Werelderfgoederen wordt nog altijd overwogen: enerzijds voor het Nationaal Park Hoge Kempen en de aangrenzende voormalige mijnsites van Winterslag, Waterschei, Zwartberg en Eisden en anderzijds voor de voormalige kolonies van Wortel en Merksplas. Voor het eerste werd reeds een haalbaarheidsstudie uitgevoerd in 2010, die een mogelijke kans voorspelde op een erkenning als Werelderfgoed. Voor het tweede zal ik erop aandringen dat werk wordt gemaakt van een dergelijke haalbaarheidsstudie. Dit proces zal iets complexer zijn, gezien het dossier kadert binnen een grensoverschrijdend project met Nederland, samen met de kolonies van Veenhuizen, Frederiksoord en Wilhelminaoord.

Initiatief 22: Omzetting van het Europees besluit Erfgoedlabel naar de Vlaamse erfgoedpraktijk

Ik maak er werk van om, samen met mijn collega-minister bevoegd voor Cultuur, het Europese besluit aangaande het Europees Erfgoedlabel om te zetten naar de Vlaamse erfgoedpraktijk. Op die manier kan Vlaanderen samen met de Europese lidstaten een dynamisch netwerk opbouwen van historische monumenten en sites, culturele en natuurlijke landschappen of herdenkingsplaatsen die de gedeelde Europese geschiedenis en waarden reflecteren.

Initiatief 23: Heropnemen overleg met federale overheid over wrakkenwet

In 2012 zal het in 2010 opgestarte overleg met de federale overheid over de Wrakkenwet opnieuw opgenomen worden. Tevens zal bij de diverse gewesten en gemeenschappen verder worden geijverd in de hoop substantiële vorderingen te kunnen maken in het dossier van de UNESCO-conventie voor het Onderwatererfgoed.

III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROERENDERFgoedZORG

3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroerenderfgoedbeleid

3.1.1. *Het onroerenderfgoeddecreet*

a) Stand van zaken:

In oktober 2010 werd de conceptnota over het onroerenderfgoeddecreet voorgesteld in het Vlaams parlement, waar verschillende betrokken actoren zijn gevraagd hun visie toe te lichten. Dat deden de SARO, de KCML, de VVSG, de VVP, het Forum voor Erfgoedverenigingen, Monumentenwacht Vlaanderen, het Vlaams Overleg Regionale Landschappen, de Boerenbond, de Vlaamse Confederatie Bouw, de Beroepsvereniging Vastgoedsector, het Forum Vlaamse Archeologie en de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie. Het Vlaams parlement stemde in mei 2011 een resolutie betreffende de conceptnota Onroerend Erfgoed. De conceptnota lag, samen met alle andere voornoemde elementen, aan de basis van een breed gedragen onroerenderfgoeddecreet, dat op 15 juli 2011 voor de eerste keer principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Het voorliggend onroerenderfgoeddecreet biedt een aantal vernieuwende elementen voor het onroerenderfgoedbeleid. Vandaag ligt het zwaartepunt van het onroerenderfgoedbeleid nagenoeg volledig bij de Vlaamse overheid. Ik wil de steden en gemeenten meer verantwoordelijkheid en inspraak geven door de mogelijkheid te bieden gemeenten te erkennen als onroerenderfgoedgemeente. Een onroerenderfgoedgemeente kan dan een eigen onroerenderfgoedbeleid ontwikkelen en bepaalde taken overnemen van het Vlaamse Gewest. We bewaken hierbij een andere doelstelling van het decreet met name de planlastvermindering voor de lokale besturen.

Voorts wordt onroerend erfgoed nog meer een volwaardig en geïntegreerd onderdeel in het Vlaams beleid. Er komt een zorgplicht voor overheden voor items die opgenomen zijn in de vastgestelde erfgoedinventarissen. Beheersplannen voor onroerend erfgoed zullen zoveel mogelijk geïntegreerd worden in de natuurrichtplannen en bosbeheersplannen.

Het nieuwe decreet bevat ook een aantal artikels in functie van een betere digitale ontsluiting van het onroerend erfgoed. De verschillende inventarissen (bouwkundig erfgoed, archeologische zones, landschapsatlas, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en historische tuinen en parken) zullen gedigitaliseerd worden. Informatie over lopende openbare onderzoeken, bijvoorbeeld in het kader van een beschermingsprocedure, zal op de website van de administratie en de gemeentebesturen te vinden zijn.

Tot slot zal archeologie beter geïntegreerd worden in projecten. Een betere procedure met duidelijke regels moet ervoor zorgen dat archeologie minder *ad hoc* benaderd wordt. Momenteel komt archeologie veel te laat aan bod in bouwprojecten. Een nieuwe procedure moet archeologie vroeg genoeg in het bouwproces integreren. De oprichting van een archeologiefonds en de financiële ondersteuning ervan door de overheid zijn voor de financierbaarheid van de archeologiekosten en voor het maatschappelijk draagvlak van belang en derhalve in het decreet ingebouwd.

Op mijn vraag maakte dit ontwerp van decreet het onderwerp uit van een druk bijgewoonde rondetafel met de betrokken gemeenten op 30 september. Deze rondetafel, die in samenwerking met de VVSG tot stand kwam, maakte het mogelijk om de betrokkenheid van de gemeenten bij

onroerendergoedzorg in Vlaanderen te verhogen. Op basis van de conclusies van deze rondetafel en de adviezen van de SERV en de SARO wordt het onroerendergoeddecreet verder verfijnd.

In het kader van de voorbereiding van het nieuwe onroerendergoeddecreet heeft mijn administratie eind 2010 een juridische studie gegund aangaande de mogelijkheden tot het juridisch verankeren en implementeren van het zorgbeginsel en het passief behoudsbeginsel voor onroerend erfgoed. Uit deze studie blijkt dat het actieve en passieve behoudsbeginsel ten aanzien van overheden en burgers al hun nut hebben bewezen, niet alleen in het Vlaams Gewest maar bijvoorbeeld ook in Nederland en Duitsland. Ten gevolge van een steeds complexere wetgeving bieden dergelijke beginselen een ideale opvangfunctie om een bepaald rechtsgoed te beschermen en om meer verantwoordelijkheid over te dragen van de overheid naar de burger. Enerzijds verplicht men de overheid rekening te houden met het rechtsgoed bij haar besluitvorming en anderzijds vermijdt men opsommingen van allerlei (gedetailleerde) gebods- en verbodsbepalingen voor de burger. Zorgplichten hebben een vangnetfunctie: zij maken het mogelijk om tot juridische actie over te gaan wanneer dit niet mogelijk is op grond van specifieke erfgoedbeschermingsnormen. De zorgplicht voor de overheid zal zoveel mogelijk geconcretiseerd moeten worden om aan te geven wanneer het onroerend erfgoed werkelijk in gevaar is. De overheid zal immers vaak een belangenafweging moeten maken bij haar besluitvormingsproces, zodat de zij over bepaalde richtlijnen of adviezen zal moeten kunnen beschikken om de juiste beslissing te nemen. Het is zeker niet de bedoeling dat een zorgplicht blokkerend werkt en nieuwe initiatieven en projecten stokken in de wielen steekt. De resultaten van de studie zullen worden meegenomen in het verdere traject van het decreet en de bijhorende uitvoeringsbesluiten.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 24: Voorleggen onroerendergoeddecreet

Voor het einde van 2011 leg ik een herwerkte versie van het ontwerp van onroerendergoeddecreet voor een tweede principiële goedkeuring aan de Vlaamse Regering voor, rekening houdend met de ingediende adviezen. Over dit ontwerp van decreet zal de Raad van State haar advies uitbrengen. Het definitieve ontwerp van decreet zal ik vervolgens indienen bij het Vlaams parlement. Intussen werkt de administratie aan de opmaak van het uitvoeringsbesluit bij dit decreet. Ik ben ervan overtuigd dat het Vlaams parlement zich in 2012 over dit decreet zal uitspreken.

Initiatief 25: Aanpassen van wet-, decreet- en regelgeving voor het behoud van watergebonden erfgoed

De aandacht voor het watergebonden erfgoed is de voorbije jaren sterk toegenomen. Ook binnen de administratie groeit de expertise. Zo wordt het varendergoeddecreet meer en meer ingezet. Hierdoor zijn niet alleen de sterke punten, maar ook de zwakkere punten in dit decreet ontdekt. Er is nood aan grotere betrokkenheid van het middenveld, een bundeling van expertise en een handhavingsluik. Ik geef mijn administratie dan ook de opdracht om in 2012 het varendergoeddecreet te herzien. Dit zal ik verwezenlijken in samenwerking met mijn collega's bevoegd voor cultuur en voor mobiliteit. Ik streef ook een nauwe samenwerking met de koepelvereniging Watererfgoed Vlaanderen na.

Bovendien treed ik in overleg met de federale overheid om enkele knelpunten weg te werken, bijvoorbeeld aangaande scheepsregistratie van historische vaartuigen.

3.1.2. Een vernieuwd archeologiebeleid

a) Stand van zaken:

De afgelopen jaren kende het archeologisch onderzoek en, hiermee samenhangend het aantal spelers op de markt, een explosieve groei. Dit leidde tot situaties waarbij de kwaliteit van het onderzoek en van rapportering niet steeds gegarandeerd was. Het was dan ook essentieel dat er minimumnormen vastgelegd werden die bij het uitvoeren van archeologisch onderzoek gerespecteerd worden. Op 1 april 2011 keurde de Vlaamse Regering daarom een wijziging goed van het uitvoeringsbesluit bij het Archeologiedecreet van 1993. Deze wijzigingen bevatten enerzijds de verplichting om archeologische opgravingen of prospecties met ingreep in de bodem uit te voeren overeenkomstig de minimumnormen en anderzijds een delegatie aan de minister om deze minimumnormen te bepalen. Het gewijzigde besluit verplicht de uitvoerder van de opgraving om interimverslagen en een volledig eindverslag op te stellen en een volledig opgravingsarchief op te bouwen. Het ministerieel besluit dat de minimumnormen en de wijze van rapportering vaststelt, zal ingaan op 1 november 2011. Om de sector tijdig in te lichten over de uitvoeringsmodaliteiten werd een infosessie voor de sector georganiseerd op 8 oktober 2011.

De Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) kreeg op 9 februari 2011 de opdracht om de haalbaarheid van de oprichting en de werking van een archeologiefonds te bestuderen. Mits verdere verfijning van de beschikbare data kwam deze studie tot de conclusie dat de oprichting van een solidariteitsfonds voor archeologie haalbaar is. De studie suggereerde de oprichting van een fonds waarbij intermediairen, zoals de bouwsector, als fondsbeheerders functioneren. Dit alternatief biedt het voordeel dat de werking beter kan afgestemd worden op de noden van de sector en dat een efficiënte inning en beheersorganisatie mogelijk is.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 26: Uitbrengen van richtlijnen voor archeologisch onderzoek voor specifieke periodes

Voortbouwend op de minimumnormen voor de registratie en documentatie van archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem die voor elk project geldig zijn, zal mijn administratie in 2012 starten met het uitbrengen van richtlijnen voor onderzoek van specifieke periodes, types van vindplaatsen of contexten. Deze moeten de jonge archeologiesector verder ondersteunen en een kader bieden om de kwaliteit van het onderzoek op het terrein te kunnen afwegen. Binnen diezelfde doelstelling wordt ook werk gemaakt van criteria voor het erkennen van archeologen, zoals voorzien in het onroerendergoeddecreet.

Initiatief 27: Voorwaarden creëren voor de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds

De vraag naar de oprichting van een solidariteitsfonds voor archeologie is groot en werd dan ook in het onroerendergoeddecreet geschreven. Verdere regels over de erkenning van het solidariteitsfonds zullen in 2012 worden uitgewerkt in een uitvoeringsbesluit. Dit fonds zal ook een toelage van het Vlaams Gewest ontvangen die onder andere kan worden aangewend voor de werking van het fonds. Ook de verdere modaliteiten omtrent de toekenning van deze toelage zullen in 2012 worden verfijnd. Ik zet in op overleg met de betrokken sectoren om te kunnen komen tot de effectieve oprichting van een Archeologiefonds.

3.1.3. Naar een effectieve handhaving

a) Stand van zaken:

Via competentie management kon de personeelsinzet op het vlak van de handhaving van het onroerend erfgoed worden verhoogd zonder extra uitbreiding van het personeelsbestand.

In de aanpak van de overtredingen viel vooral een stijging op van het aantal stilleggingen van werken die zonder of in strijd met een machtiging of stedenbouwkundige vergunning werden uitgevoerd

Evolutie stilleggingen					
	2006	2007	2008	2009	2010
stilleggingen	2	4	12	15	18

De inzet van dit instrument voorkwam verdere aantasting van de erfgoedwaarden in afwachting van de herstelmaatregelen die vervolgens, in samenspraak met erfgoedconsulenten, werden geformuleerd.

Sinds 2006 leverde de verhoogde handhavingsactiviteit enerzijds in tal van dossiers het herstel van erfgoedwaarden op, maar het betekende anderzijds dat het aantal nieuwe zaken die kunnen worden opgestart strikt onder controle moet worden gehouden omdat de reeds opgestarte zaken belangrijke inspanningen vergen op het vlak van het hersteltraject.

Evolutie processen-verbaal en herstellvorderingen					
	2006	2007	2008	2009	2010
Monumenten en stads- en dorpsgezichten					
proces-verbaal	8	16	30	48	49
herstellvordering	0	13	14	14	12
Landschappen					
proces-verbaal	1	2	3	7	6
herstellvordering	0	0	0	4	1
Archeologie					
proces-verbaal	4	3	3	2	7
herstellvordering	0	0	0	0	1
Combinatie MSD, LAN en ARCH					
proces-verbaal	3	1	1	1	3
herstellvordering	0	2	0	0	1
Totaal					
proces-verbaal	16	22	37	58	65
herstellvordering	0	15	14	18	15

Op basis van de ervaringen van de laatste vijf jaren werden voorstellen geformuleerd om de administratieve handhaving in het toekomstige erfgoeddecreet te versterken zodat het

hersteltraject in tijd kan worden beperkt. Hoe sneller er kan worden ingegrepen, des te beter voor het behoud of herstel van de erfgoedwaarden.

Op 1 juli 2011 werd de commissie handhavingsbeleid RWO opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de bevoegde kabinetten, de entiteiten van het beleidsdomein RWO, de parketten, de VVSG en de lokale politie. Deze commissie is de opvolger van de voormalige commissie vervolgingsbeleid. De commissie behandelt op een hoog niveau de handhavingsvraagstukken die voorkomen in de beleidsvelden ruimtelijke ordening, wonen en onroerend erfgoed en probeert de prioriteiten van de handhavingspartners op elkaar af te stemmen.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 28: Aanbieden van een gedifferentieerd handhavingsinstrumentarium

Het nieuw onroerenderfgoeddecreet zal een aangepast instrumentarium bevatten waardoor zowel zachte als strengere handhaving mogelijk is, naar gelang de actuele dreiging van het verlies van erfgoedwaarden. Waar mogelijk zal met vormen van zachte handhaving worden opgetreden via vroegtijdige raadgevingen en aanmaningen. Waar de dreiging te groot is of het verval al is ingetreden, zullen strengere en snellere vormen van gerechtelijke of administratieve handhaving worden ingezet. De strafwaardigheid, de noodzaak tot onmiddellijk optreden, het te verwachten tijdsverloop en andere factoren zullen de keuze van de herstelmaatregelen bepalen. Waar mogelijk kan het herstel ook via minnelijke schikkingen worden betracht. De prioriteiten zullen worden vastgelegd in een handhavingsprogramma.

Wanneer geen herstel meer kan worden bekomen via het normaal handhavingsinstrumentarium, zal de veroorzaker van de schade gehouden zijn een schadevergoeding te betalen voor het verlies aan erfgoedwaarden. Deze schadevergoeding wordt bepaald door de rechter.

3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed

b) Stand van zaken:

Al sinds 2009 sluit het Vlaams Gewest meerjarige subsidiëringsovereenkomsten af voor de instandhouding en het herstel van beschermde monumenten. De voorwaarden en de criteria voor toekenning van dergelijke overeenkomsten werden in 2010 geformaliseerd in een aanpassing van het restauratiepremiebesluit. Begin 2011 heb ik een meerjarige subsidiëringsovereenkomst goedgekeurd voor de Universiteitsbibliotheek in Gent. Het voorbije jaar heb ik laten onderzoeken of het mechanisme ook toegepast kan worden op grootschalige projecten die mikken op het behoud en de restauratie van het beschermd patrimonium van beheerders van meerdere monumenten. Hiervoor werd een pilootproject opgestart rond de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Een meerjarige subsidiëringsovereenkomst met het Mechelse stadsbestuur ligt ter goedkeuring voor. Voor het beheer, de restauratie en de ontsluiting van de site van de Abdij van het Park in Leuven (Heverlee) werd aan de stad Leuven een facultatieve subsidie toegekend van 25 miljoen euro voor het uitvoeren van ontsluitings- en beheerswerkzaamheden, dit conform het goedgekeurde landschapsbeheersplan en de voorgelegde meerjarenplanning rond onderhouds- en restauratiewerkzaamheden.

Op 21 januari 2011 stelde de Vlaamse Regering op mijn voorstel de algemene regels vast voor de erkenning en de subsidiëring van de landschapswerking van Regionale Landschappen. Daarnaast

heb ik bij MB van 4 april 2011 de algemene toekenningsvoorwaarden van de projectmiddelen voor die landschapswerking bepaald. De nieuwe regeling is een grote stap vooruit in de structurele ondersteuning van de regionale landschapswerking. De subsidies verhouden zich voortaan tot de landschappelijke kwaliteit van de verschillende werkingsgebieden. De subsidiebedragen worden berekend op basis van de oppervlakte van het werkingsgebied die volgens de Landschapsatlas als ankerplaats of relictzone is opgenomen. Deze gebieden zijn prioritair voor het uitvoeren van werken in het kader van de algemene landschapszorg. In 2011 heb ik de werking van drie nieuwe Regionale Landschappen erkend. Het gaat om de Regionale Landschappen Rivierenland, Zuid-Hageland en Kleine en Grote Nete. Door deze erkenning en de bijhorende subsidie kunnen deze Regionale Landschappen vanaf 1 januari 2012 een landschapsanimator in dienst nemen en bovendien binnen hun werkingsgebied landschapsteams inzetten voor het uitvoeren van werken in het kader van algemene landschapszorg.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 29 : Verderzetten van meerjarige samenwerkingsovereenkomsten

Meerjarige subsidiëringsovereenkomsten voor de restauratie van de mijnsite van Waterschei en van Mersplas kolonie worden voorbereid.

Mijn administratie denkt na over de mogelijkheid om meerjarige beheersovereenkomsten op te stellen in functie van onderhoud van grootschalige site.

3.3. De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar

a) Stand van zaken:

Het beleidsveld onroerend erfgoed wordt grondig hertekend. Niet alleen zijn de beleidsuitvoerende taken binnen de Vlaamse overheid in één agentschap ondergebracht, ook de herstructurering van het zogenaamde Erfgoedhuis betekent een hele verandering in het erfgoedveld. Het nieuw decreet zal de komende jaren nog meer wijzigingen teweeg brengen: zo kunnen de gemeenten een grotere bevoegdheid krijgen op het vlak van de onroerenderfgoedzorg.

In een nota van 17 januari 2011 heb ik, samen met mijn collega bevoegd voor ruimtelijke ordening, een aantal krachtlijnen uitgewerkt voor een nieuwe opdrachtschrijving en organisatie van het beleidsdomein RWO voor de beleidsvelden ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed. Op basis van een analyse van het beleidskader, van de organisatie van de Vlaamse administratie en van de huidige opdrachten van beide beleidsvelden hebben wij een aantal principes en uitgangspunten bepaald om de beleidsvoorbereiding en –uitvoering, de beleidsmonitoring en -evaluatie voor beide beleidsvelden optimaal te organiseren en te versterken. Deze nota vormde de start van een reorganisatietraject voor het beleidsveld onroerend erfgoed. Het oprichtingsbesluit van het nieuwe agentschap Onroerend Erfgoed trad in werking op 1 juli 2011. Daarbij werden de taken en bevoegdheden inzake onroerend erfgoed van het agentschap Ruimte en Erfgoed toegevoegd aan het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, dat daarbij zijn erkenning als wetenschappelijke instelling behoudt. Voor de reorganisatie is een integraal transitietraject uitgetekend, waarbij achtereenvolgens een visie en missie, strategische en operationele doelen, een organisatiestructuur, een procesplan en een personeels-, IT- en communicatieplan worden uitgewerkt. Dit traject vertrok vanuit een brede omgevingsanalyse met participatie van de belangrijkste interne en externe belanghebbenden. Vanaf 1 januari 2012 zal de nieuwe structuur in werking treden.

Er werd ook, na de ondertekening van de intentieverklaring in Engeland op 22 juni 2010, een plan van aanpak opgesteld voor de herstructurering van de erfgoedverenigingen. De raden van bestuur van Erfgoed Vlaanderen en van het Forum voor Erfgoedverenigingen en de Stuurgroep van Open Monumentendag Vlaanderen hebben zich hierover formeel uitgesproken. In september 2010 werd tevens een Projectbureau opgericht. Dit is het orgaan van waaruit de nieuwe organisatie operationeel aangepakt wordt. Daarnaast werd ook een Stuurgroep opgericht voor een vlottere werking. Projectbureau en Stuurgroep worden sinds september 2011 bijgestaan door een gespecialiseerd advocatenkantoor om hen te begeleiden bij de opstart van de nieuwe erfgoedorganisatie, op het juridisch, sociaal, fiscaal, bestuurlijk en administratief vlak. Begin 2011 werden de missie en visie voor de nieuwe erfgoedorganisatie NEO opgesteld. Nadien volgden de strategische en operationele doelstellingen. In het derde en vierde kwartaal van 2011 wordt alles voorbereid om de nieuwe organisatie operationeel te maken in 2012. Tegen eind 2011 wordt daarvoor een nieuwe rechtspersoon opgericht met nieuwe bestuursorganen en een nieuwe naam. Het Projectbureau en de Stuurgroep zijn op mijn verzoek tevens betrokken bij het voorbereidingsproces om een concept en constructie uit te denken voor het Vlaamse Investeringsfonds voor Onroerend Erfgoed. De nieuwe erfgoedorganisatie zal medeoprichter zijn van deze vastgoedvennootschap.

Sinds 1 januari 2010 is het mogelijk beroep in te stellen tegen weigeringen tot machtiging of tot vergunning voor werkzaamheden aan beschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten ten gevolge van een negatief advies door de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed. Alle beroepsdossiers worden voorgelegd aan een expertencommissie, die eind 2010 een evaluatie maakte van haar eerste werkingsjaar. De commissie stelde vast dat in 2010 geen gebruik is gemaakt van de beroepsmogelijkheid tegen weigering tot machtiging en dat er slechts zeventien adviesvragen werden voorgelegd door Deputaties met betrekking tot geweigerde stedenbouwkundige vergunningen. Voor 2011 is alvast een stijgende lijn waar te nemen met minstens een verdubbeling van het aantal beroepsdossiers. Sinds 1 april 2011 is de expertencommissie ook bevoegd voor beroepen tegen weigeringen tot machtiging of tot vergunning voor werkzaamheden aan beschermde archeologische sites. Hoewel de commissie een meerwaarde ziet in de beroepsprocedure, is ze van oordeel dat de dossierstroom bij het invoeren van de beroepsprocedure is overschat. Als één van de oorzaken daarvan ziet ze de beperktheid van de beroepsmogelijkheid. Zo kunnen bijvoorbeeld weigeringen tot verkavelingsvergunningen niet worden voorgelegd. Er zijn ook geen beroepsmogelijkheden tegen weigeringen tot machtiging of vergunning binnen beschermde landschappen. De commissie stelt daarom voor de beroepsmogelijkheid te veralgemenen. Ik heb met deze verzuchting alvast rekening gehouden in het ontwerp van onroerenderfgoeddecreet.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 30 : Positionering en samenwerking binnen de administratie voor onroerend erfgoed

Het nieuwe agentschap Onroerend Erfgoed zal een nieuwe organisatiestructuur, missie, visie en doelstellingen krijgen. In 2012 worden deze bekendgemaakt bij alle belanghebbenden, maar ook breed verspreid naar alle besturen en burgers. Dit zal samengaan met de lancering van een nieuw logo en huisstijl om de zichtbaarheid van het agentschap te vergroten. Daarom zal er meer ingezet worden op informatiemomenten, die vooral van belang zijn om voeling te krijgen met de noden van de belanghebbenden. In het kader van de uitvoering van het Witboek Interne Staatshervorming start het nieuw agentschap ook met de voorbereidingen voor een samenwerkingsovereenkomst met de VVSG. Hieruit kunnen dan gezamenlijke initiatieven groeien zoals vormings- en informatiesessies voor lokale overheden.

In 2012 zullen de eerste stappen worden gezet in het omvormen van de bestaande adviescommissies, expertencommissie en KCML, tot een geheel.

Het Vlaams Gewest speelt een zeer grote rol in de zorg voor het onroerend erfgoed over gans Vlaanderen. Deze rol is echter niet steeds duidelijk te onderscheiden naar de burger toe. Daarom wil ik meer zichtbaarheid geven aan de rol van de Vlaamse overheid als financierder en ondersteuner van onderzoeksprojecten, beschermingsprojecten, restauratie- en onderhoudsdossiers. Er zal worden gestart met een meer gefaseerde communicatie, waarbij de relevantie van het project meer in de kijker wordt gezet en de zichtbaarheid van de Vlaamse Overheid als financierder vergroot. De vernieuwde website zal hierbij een belangrijke rol spelen.

Initiatief 31: Voorstelling van de nieuwe erfgoedorganisatie

Na de juridische start zal de bestaande werking van de onderscheiden organisaties in de loop van 2012 systematisch overgezet worden. Op basis van een communicatiestrategie en specifieke acties zoals een nieuw tijdschrift wordt de nieuwe organisatie geleidelijk aan bekend gemaakt bij het ruimere publiek. Alle transitieprocessen moeten tegen eind 2012 afgerond zijn. In de begroting 2012 is een artikel gecreëerd met de opname van één subsidiebedrag voor de nieuwe erfgoedorganisatie. Om dit ambitieuze project de nodige, financiële armslag te geven werd 500.000 euro extra subsidie ingeschreven.

IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK

4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming

a) Stand van zaken:

In 2011 heb ik de krijtlijnen uitgetekend voor de oprichting van een investeringsvennootschap voor onroerend erfgoed. Deze vennootschap moet op het terrein initiatieven nemen voor restauratie en nieuw gebruik van bedreigde monumenten, al dan niet in samenwerking met private partners. De vennootschap, waarvoor tien miljoen euro extra kapitaalmiddelen zijn uitgetrokken, moet nauw gaan samenwerken met de nieuwe erfgoedbeweging die, door het samengaan van de vzw's Erfgoed Vlaanderen en Forum voor Erfgoedverenigingen, een aantal monumenten in beheer zal nemen voor publieke ontsluiting. Op die manier kan een structuur tot stand komen naar het model van de succesvolle *National Trust* in het Verenigd Koninkrijk.

In het nieuw onroerenderfgoeddecreet worden nieuwe instrumenten geïntroduceerd, waaronder onroerenderfgoedrichtplannen en actieprogramma's voor onroerend erfgoed. Een onroerenderfgoedrichtplan is de sectorale visie vanuit Onroerend Erfgoed voor een geografisch afgebakend gebied en/of een welbepaald thema waarbij het specifieke ontwikkelingsperspectieven formuleert voor het onroerend erfgoed. De in het onroerenderfgoedrichtplan omschreven visie vormt de basis voor de uitwerking van een Actieprogramma Onroerend Erfgoed. Het actieprogramma is uitvoeringsgericht en streeft naar verwezenlijkingen op het terrein. Deze instrumenten zijn dus zeer geschikt om te werken rond hergebruik en herbestemming.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 32: Komen tot een *National Trust* voor Vlaanderen

De Vlaamse *National Trust* moet op een actieve en participatieve manier de belangen van erfgoed, erfgoedzorg en erfgoedondernemers in Vlaanderen behartigen en een breed publiek aanspreken. Mijn wens is ook dat de toekomstige Vlaamse erfgoedvereniging samen zou werken met de Britse en andere 'National Trusts'. Daardoor zal het extra aantrekkelijk zijn voor Vlamingen om lid te worden. Anderzijds zullen Britse toeristen sneller onze sites bezoeken.

Initiatief 33: Proefprojecten voor onroerenderfgoedrichtplan en actieprogramma's

Ik zal de instrumenten 'onroerenderfgoedrichtplan' en 'actieprogramma' aanwenden om de opmaak van lokale beleidsplannen voor kerkelijk erfgoed te ondersteunen. Daarom wil ik graag enkele proefprojecten opzetten rond dit kerkelijk erfgoed, waarbij herbestemming één van de grote vraagstukken blijft. Het CRKC kan hier een sterke ondersteunende rol in spelen. Ook voor andere thema's kunnen deze instrumenten worden aangewend.

4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen

4.2.1. Cultuur

b) Stand van zaken:

Aangezien het roerend, onroerend en immaterieel erfgoed onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, werd er in 2009 een protocol afgesloten tussen de administraties bevoegd voor onroerend erfgoed en voor roerend en immaterieel erfgoed. Dit met het oog op organisatorische afstemming en het formuleren van gemeenschappelijke standpunten. De agenda van dit overleg werd dit jaar bepaald door de op stapel staande regelgevende initiatieven. Het beleidsveld onroerend erfgoed werkt immers hard aan één overkoepelend decreet, maar ook het cultureel-erfgoeddecreet wordt grondig herbekeken in het kader van de interne staatshervorming en het planlastendecreet.

Drie thema's werden daarom als prioritair naar voren geschoven om beleidsmatige afstemming te bereiken. Ten eerste worden er aanbevelingen geformuleerd om het depotbeleid op elkaar af te stemmen. Ten tweede worden er ook aanbevelingen gedaan voor wat betreft het afstemmen van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Ten slotte wordt er ook nagedacht over de afstemming tussen de evenementen Open Monumentendag en Erfgoeddag.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 34: Op zoek naar een effectieve oplossing voor de depotproblematiek

In de beleidsnota kondigde ik aan een effectieve oplossing voor de depotproblematiek in Vlaanderen voor te bereiden, in overleg met het beleidsveld Cultuur. Belangrijk hierbij is dat voor beide beleidsvelden de huidige situatie op het veld eerst in kaart wordt gebracht. Pas daarna kan afstemming worden gezocht voor deze depots waar effectief een overlap is. In 2012 zal ik proberen om deze afstemming te bereiken.

Via het nieuwe onroerenderfgoeddecreet heb ik intussen reeds een kader gecreëerd voor een duurzame oplossing voor de depotproblematiek in Vlaanderen, door te voorzien in de uitbouw van een netwerk van erkende onroerenderfgoeddepots. In 2012 zal dit concept in overleg met Cultuur en met de lokale besturen door mijn administratie verder uitgewerkt en voorbereid worden. In functie daarvan heb ik een convenant met de provincie Oost-Vlaanderen afgesloten rond de uitvoering van een proefproject "Archeologiedepot" in het Provinciaal Erfgoedcentrum in Ename, dat ter beschikking staat van de lokale besturen van deze provincie. Dit proefproject zal relevante informatie opleveren voor de bepaling van de erkenningsvoorwaarden voor onroerenderfgoeddepots. Voor de uitvoering van dit convenant zal mijn administratie een subsidiebesluit opstellen gekoppeld aan jaarlijkse resultaatsverbintenissen.

Uiteraard moet ook de aanpak van de problematiek van de opslag van archeologisch materiaal afkomstig uit opgravingen door of voor de Vlaamse overheid zelf binnen die ruimere visie en context gekaderd worden. Het agentschap Onroerend Erfgoed beschikt momenteel over een vijftal decentrale archeologische depots, die historisch gegroeid en willekeurig verspreid zijn over moeilijk bereikbare locaties in Vlaanderen. Bovendien beantwoorden de verouderde infrastructuur en het huidige uitrustingsniveau niet meer aan de hedendaagse normen inzake depotbeheer. Omwille van die redenen en om de nodige schaalvoordelen te kunnen creëren heeft het agentschap op basis van een gedetailleerde behoefteanalyse een voorstel uitgewerkt voor centralisatie van alle depotactiviteiten op één locatie. Die operatie maakt integraal deel uit van de

lopende globale reorganisatie van dit agentschap. Samen met het agentschap voor Facilitair Management zal nu een geschikte locatie voor een centraal depotbeheer gezocht worden.

Initiatief 35: Afstemmen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met beleidsveld cultuur

Vanuit het beleidsveld Cultuur wordt intergemeentelijke samenwerking reeds geruime tijd ondersteund door het afsluiten van erfgoedconvenants. Ook vanuit het beleidsveld onroerend erfgoed wordt intergemeentelijke samenwerking gestimuleerd in de vorm van archeologische diensten of onroerenderfgoeddiensten. Op lokaal niveau wordt de scheidingslijn tussen cultureel en onroerend erfgoed weinig gemaakt of wordt deze zelfs onwenselijk geacht. Samen met mijn collega-minister bevoegd voor Cultuur zal ik bekijken op welke manier we de Erfgoedcellen en de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddiensten beter op elkaar kunnen afstemmen, om zo een belangrijke meerwaarde te creëren voor de lokale besturen. Mijn administratie deed eind 2011 enkele voorstellen in die richting. Ik zal, rekening houdend met de processen binnen de interne staatshervorming, bekijken welke van deze voorstellen in de praktijk kunnen worden gebracht.

Initiatief 36: Afstemmen van Erfgoeddag en Open Monumentendag

Gezien roerend, onroerend en immaterieel erfgoed op lokaal vlak vaak samen worden beschouwd, stel ik samen met mijn collega bevoegd voor Cultuur voor om in 2012 een samenwerkingstraject op touw te zetten tussen de twee organisatoren van deze jaarlijkse evenementen.

4.2.2. Innovatie

a) Stand van zaken:

Op 19 september 2011 vond de ViA-rondetafel 'Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg' plaats onder een ruime belangstelling van diverse specialisten. Er werden voorstellen geformuleerd rond drie thema's: geofysisch onderzoek voor het detecteren van archeologische sites, digitale technologieën in de erfgoedzorg en onroerend erfgoed en de klimaatuitdaging. Deze voorstellen zullen gebundeld worden in een verslagboek en verder uitgewerkt worden in een vervolgtraject.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 37: Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg stimuleren

Op basis van de resultaten van de ViA-rondetafel 'Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg' wordt een vervolgtraject voor verschillende thema's uitgewerkt en opgestart. Door middel van samenwerkingsprojecten wordt getracht om met partners uit de privé-sector en de wetenschappelijke wereld technologische innovatie een vlottere ingang in de onroerenderfgoedzorg te laten vinden.

4.2.3. Landbouw

a) Stand van zaken:

Het ILVO werd door de minister bevoegd voor Landbouw gemandateerd om beleidsaanbevelingen over agrarische architectuur uit te werken. In 2011 bleef mijn administratie betrokken bij de initiatieven genomen door het ILVO. Zo nam mijn administratie in februari

2011 deel aan de tweedaagse werkgroep ‘agrarische architectuur’ die tot doel had een leidraad uit te werken op basis van de bestaande kennis en literatuur in Vlaanderen. Deze leidraad behandelt hoe men, rekening houdend met de functionele, economische en esthetische aspecten, kan komen tot een kwaliteitsvolle agrarische architectuur. Tevens streeft deze leidraad naar een mentaliteitswijziging bij alle betrokken partijen.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 38: Stimuleren van kwaliteitsvolle agrarische architectuur binnen erfgoedsites

Mijn administratie blijft de werkgroep ‘agrarische architectuur’ actief opvolgen en levert de nodige input. Intussen geef ik mijn administratie de opdracht te onderzoeken hoe Onroerend Erfgoed zelf initiatief kan nemen om kwaliteitsvolle agrarische architectuur te stimuleren binnen sites met erfgoedwaarde. Zowel de noodzaak aan inhoudelijke als financiële ondersteuning van landbouwers en initiatiefnemers moet onderwerp uitmaken van dit onderzoek.

4.2.4. Leefmilieu

a) Stand van zaken:

Wanneer natuurgebieden goed beheerd worden vanuit erfgoedperspectief, dan zijn deze natuurgebieden ware schatkamers van archeologisch, landschappelijk en bouwkundig erfgoed. Dat zijn dus prima gebieden om erfgoed te ontsluiten. Het feit dat dit erfgoed in natuurgebieden aanwezig is, legt terecht meteen ook serieuze beperkingen op aan de ontsluiting ervan. In 2011 heeft mijn administratie geparticipeerd aan een werkgroep over mogelijkheden om erfgoed in natuurgebieden op passende wijze te ontsluiten. Als pilootproject werd gewerkt in het natuurgebied de Liereman in Oud-Turnhout dat een schat aan archeologisch en ander erfgoed bevat. Vooral het archeologisch erfgoed vormt vanuit het verborgen en ondergrondse karakter ervan de grootste uitdaging. Dit initiatief sluit ook sterk aan bij de beleidsdoelstellingen in het kader van een vernieuwd archeologiebeleid. Die werkgroep heeft ondertussen een prima en haalbaar voorstel ontwikkeld dat in de loop van de volgende jaren als een pilootproject zal uitgetest worden in de hoop het daarna ruimer te zien toegepast worden. Het project genereert minimale visuele en andere hinder en garandeert tegelijkertijd een prima ontsluiting van het erfgoed.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 39: Erfgoedontsluiting in natuurgebieden

In 2012 zal mijn administratie, in overleg met de betrokken beheerders, een keuze maken van de gebieden die in aanmerking komen voor erfgoedontsluiting. Daarna zal in de gekozen gebieden op basis van terreinwerk een eerste selectie van erfgoedrelicten uitgevoerd worden. Na het onderzoek van de waarden en ontsluitingsmogelijkheden van de relicten in hun omgeving zal de effectieve erfgoedontsluiting van deze gebieden opnieuw uitgevoerd worden in nauw overleg met de beheerders. Intussen werken we verder aan de realisatie van het modelproject in De Liereman.

4.2.5. Onderwijs

b) Stand van zaken:

Met het verzameld materiaal uit de rondetafel 'Met wie en wat in het erfgoedbad?' eind 2009, zochten we met de stuurgroep van het project naar de plaats van erfgoededucatie te midden de andere educaties waar het Vlaams onderwijs werk van moet maken. De stuurgroep binnen Onroerend Erfgoed werd inmiddels uitgebreid met vertegenwoordigers van FARO, de Canon Cultuurcel (departement Onderwijs) en Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (departement LNE). Deze samenwerking om het belang van erfgoededucatie in de schoolomgevingen van Vlaamse scholen te versterken, leidde inmiddels tot de uitwerking van het project 'Buurten met erfgoed. De kracht van de schoolomgeving', dat vertrekt vanuit de eindtermen voor zowel het basis- als het secundair onderwijs.

In 2011 werd door mijn administratie contact opgenomen met Jeugd, Cultuur en Wetenschap vzw (JWC) om te onderzoeken of er samengewerkt kan worden met jongeren. Ondertussen is JCW twee maal met een groep geïnteresseerde jongeren bij het agentschap Onroerend Erfgoed op bezoek geweest: in het archeologisch depot en bij het project 'De Kogge'. Verder heeft de vzw enkele educatieve producten en activiteiten, ontwikkeld door mijn administratie, in gebruik genomen en zijn er afspraken gemaakt over het uitlenen van educatief materiaal.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 40: Verder inzetten op erfgoededucatie

Voor het project 'Buurten met erfgoed' starten we in het najaar 2011 met minimum vijf basisscholen. Het project legt de nadruk op de beleving van erfgoed in de eigen schoolomgeving en verbindt erfgoededucatie met andere aspecten van cultuureducatie en educatie voor duurzame ontwikkeling. Bedoeling van het project is het lokaal erfgoed voor de leerlingen en leerkrachten te ontsluiten. De school- en lokale partners bepalen zelf welk erfgoed ze in de focus plaatsen. Als de eerste projecten lopen, lanceren we het samenwerkingsmodel in meer basisscholen en starten we met een aangepaste versie van het project in de andere onderwijsvormen: secundair onderwijs ASO, nijverheidsgerichte TSO- en BSO-scholen, buitengewoon onderwijs, kleuteronderwijs ...

Andere educatieve projecten zijn 'expert in de klas' en het Koggespel (voor 14+). Deze projecten brengen het boeiende verhaal van de Doelse Kogge dichterbij zowel jongeren als volwassenen.

Initiatief 41: Nadenken over een 'erfgoedacademie'

Om ons onroerend erfgoed in stand te houden zijn deskundige ingrepen vereist door bekwame vaklieden. Dit kan niet zonder een adequaat systeem van erfgoedopleidingen en –bijscholingen. De huidige organisatie van erfgoedopleidingen en –bijscholingen via onder meer opleidingscentra en de VDAB vertoont echter heel wat hiaten, zowel voor laag- als voor hogeschoolden. In 2012 zal ik dan ook onderzoeken of er mogelijkheden zijn om een 'Vlaamse Erfgoedacademie' op te richten. In een dergelijke Erfgoedacademie zouden erfgoedprofessionals zich op regelmatige wijze kunnen bijscholen in zowel oude als nieuwe technieken. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het uitvoeren van historische voegtechnieken, het herstellen van ornamenten of het injecteren van metselwerk tegen opstijgend vocht. Ook kunnen er cursussen gegeven worden voor restauratie-architecten en andere erfgoeddeskundigen over nieuwe evoluties in de sector. Op die manier zal de kwaliteit van restauraties gehandhaafd blijven.

Initiatief 42: Samenwerken met jeugd- en jongerenverenigingen

In 2012 wordt de samenwerking met JCW verder gezet. Er wordt voor 2012 ook bekeken of mijn administratie ook kan instappen in de invulling van een MAKS!-dag voor jongeren rond erfgoed, een initiatief vanuit het tijdschrift MAKS! Voor jongeren tussen 14 en 18 jaar uitgegeven door Klasse.

4.2.6. Ruimtelijke Ordening*b) Stand van zaken:*

Aan het begin van deze regeerperiode heeft de Vlaamse Regering de opmaak van een nieuwe langetermijnvisie ruimtelijke ordening (2020 – 2050) aangekondigd. Met deze langetermijnvisie wil het ruimtelijk beleid anticiperen op ontwikkelingen op het vlak van klimaat, verlies aan biodiversiteit, mondialisering, netwerkeconomie, demografische ontwikkelingen, ... Om Vlaanderen als groen en dynamisch stedengewest internationaal te positioneren, zullen onder andere ruimtelijke kwaliteit en duurzame, ruimtelijke ontwikkeling uitgangspunten voor het beleidsplan Ruimte zijn. De opmaak van dit beleidsplan is een ware uitdaging: de ruimte in Vlaanderen is schaars en dichtbebouwd, de vraag naar ruimte groot. Het onroerend erfgoed is er alom tegenwoordig. Het is belangrijk dat er zorgvuldig omgesprongen wordt met de beschikbare ruimte en dat zowel de steden als het platteland aantrekkelijk en leefbaar blijven. De relatie van onroerend erfgoed met ruimtelijke ordening is dan ook dual: enerzijds staat het onroerend erfgoed onder druk van ruimtelijke ontwikkelingen, anderzijds draagt het onroerend erfgoed bij tot de ruimtelijke kwaliteit en een duurzame ruimtelijke ordening en kunnen ruimtelijke ontwikkelingen de maatschappelijke inbedding van het onroerend erfgoed versterken. Daarom werkt mijn administratie op een actieve manier mee aan de opmaak van het Beleidsplan Ruimte en wordt er onderzocht hoe erfgoedwaarden en landschapsplanning als dimensie van de ruimtelijke kwaliteit en duurzame ruimtelijke ordening in Vlaanderen betekenis kunnen krijgen.

Sinds het inschrijven van het instrument 'erfgoedlandschappen' in het landschappendecreet, is het duidelijk dat de onroerenderfgoedzorg gebaat is met een verregaande integratie in het ruimtelijk ordeningsbeleid. In 2012 volg ik de verdere ontwikkelingen aangaande de wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen, met name de opmaak of wijziging van de typevoorschriften voor gewestelijke RUP's, met bijzondere aandacht op. Ook in het kader van AGNAS besliste de Vlaamse Regering om RUP's op te stellen waarbij specifiek deze natuurlijke en agrarische structuur wordt veilig gesteld. Vanuit Onroerend Erfgoed wordt hierbij input aangereikt om de erfgoedwaarden mee te verankeren. In 2011 werd er vanuit Onroerend Erfgoed meegewerkt aan tal van AGNAS-projecten.

In 2011 organiseerde mijn administratie vier studiedagen rond archeologie voor ruimtelijk planners, stedenbouwkundig ambtenaren en MER-deskundigen. De studiedagen bestonden uit een theoretische inleiding in de archeologie en terreinbezoeken aan archeologische prospecties en opgravingen. In de bijdragen van verschillende sprekers kwam de integratie van archeologie in MER's en ruimtelijke plannen aan bod.

*b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:***Initiatief 43: Blijvend inspelen op ontwikkelingen binnen ruimtelijke ordening**

Mijn administratie blijft rechtstreeks betrokken bij de opmaak van het Beleidsplan Ruimte.

Gelet op de recente ontwikkelingen in de projectstructuur zal mijn administratie het project 'Vlaamse Baaien' actief opvolgen via deelname aan de ambtelijke overleggroep en enkele thematische werkgroepen, zoals de werkgroepen Kust, Havens en Natuur- en Landschapsinrichting.

In 2012 voorzie ik de afwerking van de ingezette AGNAS-projecten en, indien opportuun, het opstarten van nog nieuwe RUP-processen in kader van de AGNAS.

Initiatief 44: Ontwikkelen van een handboek met voorbeeldvoorschriften voor onroerend erfgoed binnen RUP's

Tegemoet komend aan de vraag van vele lokale besturen voorzie ik in 2012 een aanzet tot opmaak van een handboek met voorbeeldvoorschriften van hoe met onroerend erfgoed kan omgegaan worden in ruimtelijke uitvoeringsplannen.

4.2.7. Toerisme

b) Stand van zaken:

Erfgoed wordt in Europa meer een meer het aantrekkingspunt voor toerisme. Toeristen komen inderdaad van over heel de wereld om onze kunststeden en ons Werelderfgoed te bekijken en te beleven. We mogen het echter niet beperken tot die grote blikvangers en dit om verschillende redenen. We moeten er voor zorgen dat het aanwezig erfgoed in al zijn hoedanigheden en diversiteiten maximaal gevrijwaard wordt en tegelijkertijd waar mogelijk en zinvol met zijn ruimere context ontsloten kan worden. Dit zal ook bijdragen tot een grotere waardering van de plaatselijke bewoners voor hun woonomgeving. Vanuit deze gedachte is het duidelijk dat bij het beheer en de bescherming van het erfgoed meteen ook de nodige aandacht moet gaan naar de ontsluiting ervan.

De stad Scherpenheuvel-Zichem levert, in samenwerking met de Vlaamse overheid, een mooi voorbeeldproject, door in 2011 te starten met de aanleg van een fiets- en wandelverbinding tussen de Markt van Zichem en de Maagdentoren, die in opdracht van het Vlaamse Gewest wordt gerestaureerd. Zo wordt de kans geboden aan zoveel mogelijk mensen om de gerestaureerde toren te bezoeken.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 45: Ontwikkelen van een erfgoedontsluitingsvisie

Mijn administratie gaat in de loop van de volgende jaren inzetten op het verder ontwikkelen van een visie over erfgoedontsluiting. Er dringen zich keuzes op die wetenschappelijk dienen onderbouwd te zijn en die er moeten voor zorgen dat erfgoedverhalen maximaal in hun context en in al hun diversiteit aangeboden worden aan diegenen die erin geïnteresseerd zijn. Beter nog, we dienen er naar te streven dat erfgoed op een danig coherente en boeiende manier ontsloten wordt dat ook mensen die er normaliter aan zouden voorbij lopen, het virus te pakken krijgen. Dit is zeker geen gemakkelijke opgave, maar het in Vlaanderen nog aanwezig erfgoed is een danig rijke en diverse bron dat hier zeker winst voor het erfgoed te boeken valt.

4.2.8. Wonen

a) Stand van zaken:

Tegen 2020 moeten alle sociale woningen voldoen aan de eisen uit de Europese richtlijnen inzake energieprestatie en binnenklimaat. Daarom plannen de VMSW en de sociale huisvestingsmaatschappijen een grootschalige renovatie van grote delen van het sociale woningbouwpatrimonium om te voldoen aan deze verplichtingen. Ze wensen hierbij rekening te houden met de erfgoedwaarden van dit patrimonium en hebben hiervoor de hulp ingeroepen van Onroerend Erfgoed.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 46: Onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium

Ik werk samen met mijn collega-minister, bevoegd voor Wonen, om op een termijn van ongeveer vier jaar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium te onderzoeken, de impact ervan op het beheer van dit patrimonium in kaart te brengen en de gegevens uit dit onderzoek in het instrumentarium te integreren.

4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken

4.3.1. Economische meerwaarde

b) Stand van zaken:

Over het belang en de waarde van erfgoed zijn de meeste overheden en burgers het eens, maar naast deze gekende charme zijn de kansen en de rijkdom die de geschiedenis van een object of plek ons bieden, het ook waard om erin te investeren. Toch wordt erfgoed nog steeds niet helemaal erkend als een belangrijke economische sector. Onterecht, zo blijkt uit het onderzoek naar de sociaal-economische impact en return van het onroerend erfgoed(beleid) in Vlaanderen, dat in 2010 in opdracht van mijn administratie werd uitgevoerd. Het rapport laat er geen twijfel meer over bestaan: onroerend erfgoed is een meerwaarde voor Vlaanderen, een stabiele, niet-alloceerbare economische troef die niet mag worden onderschat.

In 2011 zijn grote stappen gezet om het investeren in onroerend erfgoed te stimuleren en daarmee het gunstige potentieel van de onroenderfgoedzorg voor de arbeidsmarkt maximaal te benutten. In dit verband kwam de oprichting van een investeringsfonds al ter sprake, alsook de verschillende meerjarige restauratie- en herbestemmingsprojecten, waarin de Vlaamse overheid langdurig wenst te investeren. Daarnaast is ook de restauratiepremieregelgeving punctueel bijgestuurd, als voorbode van een grondigere oefening in het kader van het onroenderfgoeddecreet, en is met name de passage geschrapt waarin het eigenaars wordt verboden om monumenten te vervreemden binnen de tien jaar na oplevering van de werkzaamheden, na uitvoering van een restauratie waarvoor een restauratiepremie is toegekend. Deze beperking weerhield privé-investeerders er namelijk van in erfgoed te investeren, waardoor veel kansen bleven liggen.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 47: Blijvende aandacht voor de economische aspecten van de onroerenderfgoedzorg

Ik blijf inzetten op het zo efficiënt mogelijk besteden van overheidsgeld in de onroerenderfgoedzorg. De oprichting van het investeringsfonds en een vernieuwd financieel instrumentarium in uitvoering van het onroerenderfgoeddecreet zullen daar vanzelfsprekend toe bijdragen.

4.3.2. Energiebesparing en duurzaamheid

b) Stand van zaken:

De implementatie van energieprestatienormen in de monumentenzorg is een problematiek waarover nog heel wat onduidelijkheid bestaat, zowel in de erfgoedsector als daarbuiten. Onroerend Erfgoed werkte daarom mee aan de studiedag erfgoed en energie georganiseerd door de Vlaamse Confederatie Bouw voor een doelpubliek van aannemers, architecten en lokale overheden, die plaats vond op 6 september 2011. Tijdens deze dag werden manieren toegelicht om energiezuinig te leven in een woning met erfgoedwaarde. Eind 2011 zal hierover ook een handleiding worden gepubliceerd. Mijn administratie werkt ook proactief (mee) aan het vinden van energiezuinige oplossingen op maat van een monument of gebouw met erfgoedwaarde. Daarom werd begin oktober in samenwerking met het IWT en diverse partners uit andere beleidsdomeinen een innovatieplatform voor marktverkenning rond het onderwerp energieneutrale gebouwen zonder meerkost gelanceerd. Concreet werd via deze vorm van innovatief aanbesteden gezocht naar nieuwe energiezuinige interventies die een zo klein mogelijke impact hebben op het uitzicht van het gebouw en de bewaringstoestand van authentieke materialen en bouwonderdelen. Zo is er onder meer vraag naar enkele beglazing met verhoogde isolatiewaarde en dunne buitenbepleistering met superieure isolerende en vochtregulerende eigenschappen. Ook op de ViA-rondetafel voor Onroerend Erfgoed, op 19 september 2011, werkte een denkgroep enkele concepten met betrekking tot dit thema uit.

Als lid van de Interdepartementale Windwerkgroep adviseerde mijn administratie ook het voorbije jaar heel wat windturbineprojecten. Als basis voor het geïntegreerde advies wordt een interne criterianota gehanteerd voor het vergunnen van windturbineprojecten, zoals in 2010 werd vastgelegd. In 2011 werd op basis van deze criterianota een vast sjabloon opgesteld dat als basis dient voor de opmaak van het geïntegreerde advies. Ook aan de beleidsadvisering over de inplanting van windturbines en meer specifiek aan de 'Conceptnota aan de Vlaamse Regering betreffende de realisatie van windturbineprojecten en de versterking van de windwerkgroep', heeft mijn administratie actief meegewerkt.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 48: Onderzoek naar de verbetering van de energieprestaties van monumenten met woonfunctie

Maatregelen voor het verhogen van energie-efficiëntie hebben niet altijd een zelfde effect in nieuwbouw als in historische gebouwen. Eind 2011 start een wetenschappelijke studie over de impact van bepaalde interventies ter bevordering van de energiezuinig in gebouwen met erfgoedwaarde. Ten einde meetbare gegevens te bekomen over de impact van bepaalde interventies ter bevordering van de energiezuinigheid in gebouwen met erfgoedwaarde, start eind

2011 een vier jaar durende wetenschappelijke studie. Concreet zal onderzocht worden in welke mate monumenten met woonfunctie tegemoet kunnen komen aan de EPB-eisen. De studie zal zich beperken tot het segment van residentiële gebouwen omdat dit de categorie van monumenten is waar het meest vraag is naar een rationalisering van het energiegebruik. Aangezien er nog geen onderzoek naar energiezuinigheid van monumenten in Vlaanderen bestaan, zal dit onderzoek inzicht geven en het startsein zijn voor de ontwikkeling van een bewustzijn over wat wel en niet haalbaar is met betrekking tot dit onderwerp. De resultaten van de ViA-rondetafel en het daaraan gekoppelde vervolgtraject zullen eveneens een stimulans vormen voor het meer doelgericht ontwikkelen van innovatieve technieken om grotere energiezuinigheid te behalen in monumenten. De resultaten van het hogervermelde onderzoek, verwacht tegen 2015, en de initiatieven in navolging van de ViA-rondetafel zullen ook gebruikt worden voor voortgezet onderzoek en de ontwikkeling van specifieke prestatie-eisen voor monumenten, zowel regionaal als (inter)nationaal. In 2012 wordt immers vanuit de Europese Normencommissie (CEN) gestart met de ontwikkeling van richtlijnen en normen met betrekking tot energie-efficiëntie in beschermde gebouwen. Vlaanderen zal hier actief aan meewerken.

4.3.3. Diversiteit en toegankelijkheid

a) Stand van zaken:

In het kader van het internationale netwerk *Archaeology in Contemporary Europe* (ACE) organiseerde het VIOE binnen de ACE-thematiek I 'Significance of the Past' een internationaal colloquium rond het thema migratie en kolonisatie in de vroege middeleeuwen in mei 2011. Aan dit colloquium dat 'Cultural and social dimensions of early-medieval migration and colonisation' als titel droeg, namen ongeveer 120 internationale onderzoekers deel. Uit de *key-note*-lezing bleek duidelijk dat we de problemen rond etniciteit, migratie en kolonisatie vanuit een nieuw wetenschappelijk, historisch standpunt dienen te bekijken. De avondlezing van Leo Lucassen, (Universiteit Leiden) die een link legde tussen de historische en hedendaagse migratieproblematiek, benadrukte deze stelling. Migratie maakt deel uit van het menselijk bestaan en heeft een multiculturele samenleving tot gevolg, die een verrijking van ons maatschappelijk leven betekent.

In opvolging van de brochure Onroerend Erfgoed en Toegankelijkheid werden in 2011 in overleg met Gelijke Kansen Vlaanderen het vervolgtraject voor de afstemming tussen beide beleidsvelden uitgetekend.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2012:

Initiatief 49: Voorbeeldprojecten toegankelijkheid onroerend erfgoed

In het kader van het Actieplan Gelijke Kansen zetten we tot eind 2014 in op verschillende initiatieven ten behoeve van de kennisopbouw van de erfgoed- en toegankelijkheidssector ten einde bij de advisering m.b.t. het toegankelijk maken van publiek toegankelijke historische gebouwen een goed evenwicht na te streven tussen de erfgoedwaarden en toegankelijkheidscriteria. In 2012 zal gestart worden met de screening en analyse van een aantal geselecteerde projecten waarbij het toegankelijk maken geïntegreerd is in de restauratie van het monument. Deze analyse zal voorbeeldprojecten detecteren die met een omkadering ter beschikking van de sector worden gesteld.

Initiatief 50: Nieuwe Vlamingen en de nieuwe erfgoedorganisatie

De nieuwe erfgoedorganisatie is een uitgelezen kans om nieuwe Vlamingen nauwer te betrekken bij ons onroerend erfgoed en de onroerend erfgoedzorg. Na een reeds goed uitgebouwde jongerenwerking binnen de schoot van Openmonumentendag, zal de nieuwe erfgoedorganisatie streven naar een gerichte ontsluiting van ons erfgoed die participatie van nieuwe Vlamingen maximaal mogelijk maakt en zelfs bevordert. In haar publicaties en brochures zal de erfgoedorganisatie de nodige aandacht besteden aan een duidelijk en zo eenvoudig mogelijk taalgebruik. Ook zal zij initiatieven proberen te ontwikkelen die erfgoedparticipatie bij deze doelgroep aanmoedigen.

Geert BOURGEOIS,
Viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

BIJLAGEN**BIJLAGE 1: OVERZICHT INITIATIEVEN 2012****I. NAAR EEN GEÏNTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED**

- 1.1. De Vlaamse Rand
 - Initiatief 1: Verder herinventariseren van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand
 - Initiatief 2: Verder inzetten op bescherming en beheer in de Vlaamse Rand
- 1.2. 100 jaar Grote Oorlog
 - Initiatief 3: Voortzetten en intensifiëren geïntegreerde strategie voor het WO I-erfgoed.
- 1.3. Kerkelijk erfgoed
 - Initiatief 4: Stimuleren van lokale beleidsplanning voor parochiekerken
 - Initiatief 5: Promotie van herbestemmingsonderzoeken
 - Initiatief 6: Bundelen van expertise en informatie met betrekking tot het kerkelijk onroerend erfgoed
- 1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau
 - Initiatief 7: Initiatie van nieuwe en lopende inventarisatieprocessen
 - Initiatief 8: Uitbouw van de inventarisatabank
 - Initiatief 9: Begeleiden inventarisatie voor lokale overheden en verenigingen
- 1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen
 - Initiatief 10: Gegevens verzamelen voor de Erfgoedbalans
 - Initiatief 11 : Verder aanvullen van de Onderzoeksbalans
 - Initiatief 12: Verder uitvoeren van het Onderzoeksprogramma
- 1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium
 - Initiatief 13: Uitvoeren van de geïntegreerde beschermingskalender
 - Initiatief 14: Verder inzetten op beheersplanning
 - Initiatief 15: Opstellen van beleidskaders rond beheersdoelstellingen en ontsluiting

II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED

- 2.1. Op zoek naar een breed draagvlak
 - Initiatief 16: Een vernieuwde website over onroerenderfgoedzorg
 - Initiatief 17: Blijvend inzetten op sociale media
 - Initiatief 18: Een inzet op proactieve en duurzame communicatie op maat van de doelgroep
- 2.2. Interne staatshervorming
 - Initiatief 19: Vertalen van de principes van de interne staatshervorming in het nieuw onroerenderfgoeddecreet en uitvoeringsbesluit
- 2.3. Internationale samenwerking
 - Initiatief 20: Vlaanderen als katalysator op internationale erfgoedfora
 - Initiatief 21: Voorbereiding en opvolging van UNESCO-dossiers
 - Initiatief 22: Omzetting van Europees besluit Erfgoedlabel naar de Vlaamse erfgoedpraktijk
 - Initiatief 23: Heropnemen overleg met federale overheid over wrakkenwet

III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROERENDERFGOEDZORG

- 3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroerenderfgoedbeleid

- 3.1.1. Het onroerenderfgoeddecreet
 - Initiatief 24 : Voorleggen onroerenderfgoeddecreet
 - Initiatief 25: Aanpassen van wet-, decreet- en regelgeving voor het behoud van watergebonden erfgoed
- 3.1.2. Een vernieuwd archeologiebeleid
 - Initiatief 26: Uitbrengen van richtlijnen voor archeologisch onderzoek voor specifieke periodes
 - Initiatief 27: Voorwaarden creëren voor de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds
- 3.1.3. Naar een effectieve handhaving
 - Initiatief 28: Aanbieden van een gedifferentieerd handhavingsinstrumentarium
- 3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed
 - Initiatief 29 : Verderzetten van meerjarige samenwerkingsovereenkomsten
- 3.3. De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar
 - Initiatief 30 : Positionering en samenwerking binnen de administratie voor onroerend erfgoed
 - Initiatief 31: Voorstelling van de nieuwe erfgoedorganisatie

IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK

- 4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming
 - Initiatief 32: Komen tot een National Trust voor Vlaanderen
 - Initiatief 33: Proefprojecten voor onroerenderfgoedrichtplan en actieprogramma's
- 4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen
 - 4.2.1. Cultuur
 - Initiatief 34: Op zoek naar een effectieve oplossing voor de depotproblematiek
 - Initiatief 35: Afstemmen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met beleidsveld cultuur
 - Initiatief 36: Afstemmen van Erfgoeddag en Open Monumentendag
 - 4.2.2. Innovatie
 - Initiatief 37: Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg stimuleren
 - 4.2.3. Landbouw
 - Initiatief 38: Stimuleren van kwaliteitsvolle agrarische architectuur binnen erfgoedsites
 - 4.2.4. Leefmilieu
 - Initiatief 39: Erfgoedontsluiting in natuurgebieden
 - 4.2.5. Onderwijs
 - Initiatief 40: Verder inzetten op erfgoededucatie
 - Initiatief 41: Nadenken over een 'erfgoedacademie'
 - Initiatief 42: Samenwerken met jeugd- en jongerenverenigingen
 - 4.2.6. Ruimtelijke Ordening
 - Initiatief 43: Blijvend inspelen op ontwikkelingen binnen ruimtelijke ordening
 - Initiatief 44: Ontwikkelen van een handboek met voorbeeldvoorschriften voor onroerend erfgoed binnen RUP's
 - 4.2.7. Toerisme
 - Initiatief 45: Ontwikkelen van een erfgoedontsluitingsvisie
 - Initiatief 46: Concretiseren van het begrip "erfgoedlogies"
 - 4.2.8. Wonen
 - Initiatief 47: Onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatriumonium
- 4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken

- 4.3.1. Economische meerwaarde
Initiatief 48: Blijvende aandacht voor de economische aspecten van de onroerendergoedzorg
- 4.3.2. Energiebesparing en duurzaamheid
Initiatief 49: Onderzoek naar de verbetering van de energieprestaties van monumenten met woonfunctie
- 4.3.3. Diversiteit en toegankelijkheid
Initiatief 50: Voorbeeldprojecten toegankelijkheid onroerend erfgoed

BIJLAGE 2: RESOLUTIES

Resolutie van de heren Wilfried Vandaele, Johan Sauwens en Bart Maddens, de dames Tine Eerlingen, Karin Brouwers en Michèle Hostekint en de heer Lode Ceyssens betreffende de conceptnota onroerend erfgoed aangenomen in het Vlaamse parlement op 16 mei 2011.

In het voorstel tot resolutie wordt aan de Vlaamse Regering gevraagd:

1. aandacht te hebben voor de houding van de ambtenaren van het Vlaamse Gewest in hun contacten en relaties met de erfgoedeigenaars en erfgoedgebruikers. Conform de filosofie van de resolutie ‘Sneller door Beter’ moet er een traject opgestart worden om de ambtenaren nog meer te zien als oplossingsgerichte en proactieve ambassadeurs van het erfgoedbeleid en uitdragers van het belang van het erfgoed;
2. lokale besturen als partners te behandelen in het Vlaamse erfgoedbeleid;
3. bij het invoeren van de Onroerenderfgoedgemeenten duidelijke voorwaarden te koppelen aan de erkenning als Onroerenderfgoedgemeente. Die erkenning moet ook omkeerbaar zijn. Daarnaast moet er ook een mogelijkheid zijn om in beroep te gaan tegen de beslissingen van de erkende Onroerenderfgoedgemeente;
4. onder meer de volgende taken toe te kennen aan een erkende Onroerenderfgoedgemeente:
 - a) het verlenen van machtigingen met betrekking tot beschermd erfgoed die vallen onder de lijst van werken die vrijgesteld zijn van een stedenbouwkundige vergunning;
 - b) het uitvoeren van de onroerenderfgoedtoets;
5. bij het opstellen van het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet aandacht te hebben voor een voldoende groot draagvlak voor dat decreet;
6. een Technische Adviescommissie voor het Onroerenderfgoed onder de SARO op te richten;
7. inzake inventarisatie toch te kiezen voor het vaststellen van verschillende inventarissen – minimum voor bouwkundig erfgoed, archeologie en landschap –, die wel geïntegreerd en digitaal ontsloten moeten worden; en de bestaande inventaris bouwkundig erfgoed te actualiseren in samenwerking met de lokale besturen;
8. bij de vaststellingen van de actualisering (niet van de al bestaande inventaris – die is al vastgesteld) van de inventaris een openbaar onderzoek te voeren. Tijdens dat openbaar onderzoek, dat 60 dagen duurt, kunnen enkel feitelijke elementen (fouten, aanvullingen, recentere info enzovoort) worden aangehaald. De technische adviescommissie beantwoordt de inspraakreacties individueel;
9. te onderzoeken of er extra financiële en/of fiscale stimulansen kunnen komen voor gebouwen die op de vastgestelde ‘inventaris onroerend erfgoed van waardevolle gebouwen’ opgenomen zijn;
10. prioritair in te zetten op een gedegen onderhoud van het onroerend erfgoed om grotere (renovatie)kosten nadien te kunnen vermijden; daartoe de rol van de Monumentenwacht in het stimuleren van onderhoud bij gebruikers en eigenaars blijvend te waarderen;
11. de doorlooptijd van een dossier in te korten en te onderzoeken of een systeem van forfaitaire premies ingevoerd kan worden;
12. het huidige instrument van beschermde stads- en dorpsgezichten te behouden en het beschermingsregime dermate te verduidelijken dat de sloop van niet-waardevol erfgoed daarbinnen mogelijk wordt gemaakt;
13. een inhaalbeweging te realiseren in het aantal beschermingen. Bescherming blijft het sterkste instrument van het onroerenderfgoedbeleid. Naast een thematische werkwijze moet ook opnieuw geografisch beschermd kunnen worden;

14. voor landschappen de mogelijkheid te onderzoeken om de individuele betekening te vervangen door een openbaar onderzoek zoals bij ruimtelijke uitvoeringsplannen; en tussen de voorlopige en de definitieve bescherming voor alle beschermingen decretaal de lokale besturen de mogelijkheid te geven een hoorzitting te organiseren met houders van zakelijke rechten op de onroerende goederen waar de bescherming betrekking op heeft;
15. te blijven inzetten op de integratie van onroerend erfgoed in de ruimtelijke ordening, na gelijktijdige afweging met andere sectoren en facetten;
16. de technische adviescommissie verplicht advies te laten uitbrengen bij wijzigingen aan of opheffingen van bestaande beschermingen en, passend binnen de aanpak 'Sneller door Beter', te onderzoeken of een wijziging of opheffing van bescherming geïntegreerd kan worden in de procedure van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan;
17. op het vlak van handhaving een sterke pijler bestuurlijke handhaving uit te werken, zoals in de conceptnota van de minister wordt voorgesteld;
18. inzake archeologie een grondig onderzoek te doen naar de financiering en de administratieve dossierstromen, gecorreleerd aan de verschillende genoemde oppervlaktegrenzen;
19. wat het solidariseren van de archeologiekost betreft, te onderzoeken of de Vlaamse overheid een bijdrage kan leveren aan een eventueel archeologiefonds. Daarnaast ook voldoende financiering uit te trekken voor het syntheseonderzoek, overeenkomstig het Verdrag van Malta;
20. bij de afschaffing van de koppelsubsidies het totaal beschikbare bedrag voor de restauratie van onroerend erfgoed niet te laten verminderen.

Ik heb de aanbevelingen in deze resolutie ter harte genomen en geïntegreerd in het nieuwe onroerenderfgoeddecreet.

BIJLAGE 3: REGELGEVINGSAGENDA

Minister	Beleidsbrief 2011-2012	Titel van het initiatief	Status van het initiatief
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Onroerenderfgoeddecreet	Lopend
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Varenderfgoeddecreet	Niet opgestart
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Regelgevend initiatief betreffende de vondst en de bescherming van wrakken	Lopend
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Regelgevend initiatief betreffende het Europees Erfgoedlabel	Lopend

Een uitgebreide versie van de Vlaamse regelgevingsagenda vindt u op <http://www.wetsmatiging.be/regelgevingsagenda-databank>

BIJLAGE 4: OPVOLGING REGEERAKKOORD 2009-2014

Hieronder geef ik op schematische wijze weer hoe mijn beleid tegemoetkomt aan de afspraken in het Regeerakkoord 2009-2014:

Afspraken van de Vlaamse Regering m.b.t. onroerend erfgoed	Verwijzing naar Regeerakkoord	Opvolging
Nadruk op investeringen in de restauratie	II.5 Groen en dynamisch stedengewest (inleiding)	2011: afschaffen van het verkoopverbod bij vervreemding (cf. 4.3.1. beleidsbrief) 2011: uittekenen van krijtlijnen van een Vlaams Investeringsfonds (cf. 4.1. beleidsbrief) 2012: oprichting investeringsfonds en uittekenen van een vernieuwd financieel instrumentarium (cf. initiatief 48)
Herbekijken van de regeling van de machtigingen voor onroerend erfgoed bij vergunningsaanvragen	II.5.1. Een nieuwe visie voor Ruimtelijke Ordering in Vlaanderen	2012: afschaffen van de bindende adviezen en integreren van de machtigingen binnen de stedenbouwkundige vergunningsprocedure (cf. 3.1.1.)
Nadruk op restaureren en beschermen van kunsthistorisch, archeologisch, kerkelijk en varend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	2011-2012: Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium (cf. 1.6.)
Nadruk op hedendaags gebruik van onroerend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	2011-2012 Promotie van herbestemmingsonderzoeken (initiatief 5) en nadruk op herbestemming (cf. 4.1.)
We maken van de administratie Onroerend Erfgoed een zichtbare en herkenbare entiteit	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	1 juli 2011: Ontstaan van het agentschap Onroerend Erfgoed (cf. 3.3.)
Nieuw decreet voor onroerend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	15 juli 2011: eerste principiële goedkeuring nieuw onroerenderfgoeddecreet (3.1.1.) 2012: definitieve goedkeuring decreet

BIJLAGE 5: RAPPORTERING OVER DE OPVOLGING VAN DE REKENHOF AANBEVELINGEN

Het Vlaams Parlement wenst dat de Vlaamse Regering voortaan in de beleidsbrieven vermeldt welk gevolg ze heeft gegeven aan de aanbevelingen van het Rekenhof.

Voor de beleidsbrief Onroerend Erfgoed werd slechts één aanbeveling geformuleerd

Rekenhofrapport en stuknr.	Aanbeveling
Controle van de ontvangsten (wachtrekeningen, derdegeelden, begrotingsfondsen, Europese subsidies en publicatieopbrengsten in acht beleidsdomeinen), rekeningenboek over 2009, Stuk 36 (2010-2011) – Nr. 1	1. Het contractbeheer bij de verkoop van publicaties moet verbeteren. Meer algemeen dient de interne controle bij het debiteurenbeheer in diverse beleidsdomeinen te worden versterkt. Rapportage Naar aanleiding van een auditverslag van het Rekenhof in 2010 inzake de ontvangsten en uitgaven voor het begrotingsfonds M&L werden een aantal stappen ondernomen om tot een beter contractbeheer bij de verkoop van publicaties te komen. In het najaar 2011 wordt een nieuw informaticaprogramma geoperationaliseerd dat een beter contractbeheer voor de verkoop van deze publicatie mogelijk moet maken. Om het informaticaprogramma optimaal aan te passen aan de noden van het proces contractbeheer wordt er o.m. afgestemd met de MOD RWO. Wanneer dit opvolgingsprogramma operationeel is, zal het Rekenhof worden uitgenodigd om na te gaan of de doorgevoerde aanpassingen voldoen aan de vooropgestelde controlevereisten door het Rekenhof.